

M E N H I R

společnost na podporu archeologických aktivit

(občanské sdružení)

Fischerova 36

779 00 Olomouc

Rychlostní komunikace R 55 Olomouc – Břeclav

Stavba R 5506 Napajedla - Babice

Stavba R 5507 Babice – Staré Město

Stavba R 5508 Staré Město – Moravský Písek

(Zlínský kraj)

ISPROFIN 3272841073

Územní archeologická studie

Koordinátor projektu: PhDr. Jaroslav Peška

Zpracovatel : Mgr. Miroslav Vaškových, Doc. PhDr. Jaromír Kovárník, CSc.

Technická spolupráce: Antonie Pešková, Pavel Grenar

Olomouc 2005

O b s a h

I. Úvod, charakteristika území	.....	3
II. Studium pramenů	.....	4
III. Soupis nalezišť na základě pramenů a literatury	.....	5 - 34
IV. Terénní průzkumy	.....	35 - 37
V. Letecká prospekce a její výsledky	.....	38 - 41
VI. Hodnocení historických leteckých snímků	.....	42 - 44
VII. Shrnutí dosažených výsledků	.....	45 - 47
VIII. Návrhy opatření k zajištění záchrany archeologických památek	.....	48 - 49
IX. Ekonomická rozvaha	.....	50
X. Fototabulky	.....	51

I. Úvod, charakteristika území

Sledovaný region se z geologického hlediska rozprostírá v místech, kde je úzký výběžek Vídeňské pánve (reprezentovaný Dolnomoravským úvalem) obklopen flyšovým pásmem Středomoravských Karpat na západě a Slovensko – Moravskými Karpatami na východě. Tyto masivy se střetávají v prostoru Napajedel, kde tvoří úzký koridor protékáný řekou Moravou – tzv. Napajedelskou průrvou, která představuje po Moravské bráně druhý nejdůležitější průchod na Moravě. Severní část Vídeňské pánve je označena jako Hradištský příkop. Tato příkopová sníženina je vyplněna sedimenty z mladších třetihor (neogén) a čtvrtohor (kvartér). Řeka Morava tvoří osu Hradištského příkopu a tím i Dolnomoravského úvalu. Zájmová oblast je přibližně vymezena ze severu soutokem Moravy s Dřevnicí a na jihu soutokem Moravy a Olšavy a současně Kyjovskou pahorkatinou. Jedná se o tradiční sídelní oblast středního Pomoraví permanentně a intenzivně osídlenou během celého pravěkého období až do současnosti.

Dolnomoravský úval, obklopující napajedelsko a uherskohradištsko lze charakterizovat jako rovinu s nadmořskou výškou 180 – 190 m. Dominantním útvarem je údolní niva řeky Moravy s výškovými rozdíly pouhých několik metrů a systém pravobřežních říčních teras o mocnosti až několik desítek metrů. Tyto terasy vytvářejí plynulý přechod z říčních nivy ke Kyjovské pahorkatině a Chřibům. Terasy jsou místy přerušeny kužely zahliněných písčitých štěrků, které sem naplavily přítoky Moravy tekoucí z Chřibů, zejména říčka Salaška.

II. Studium pramenů

Studium pramenů se soustředilo na zpracování rešerší dostupné odborné literatury, dále nálezových zpráv a hlášení o provedení archeologických akcí z archivů Archeologických ústavů AV ČR v Brně a Praze, archivu Slovákého muzea v Uherském Hradišti, Moravského zemského muzea v Brně. Studovány byly starší mapové podklady, již dříve vypracované územní archeologické studie nebo jiné studie či práce zahrnující sledované území, probíhalo místní šetření a využívány byly vlastní postřehy a znalosti terénu, včetně osobních konzultací s badateli působícími dlouhodobě v regionu (L. Galuška). Z důvodu omezených časových možností nemohly povrchové sběry proběhnout opakovaně, což poněkud snižuje vypovídací hodnotu sběrů (viz dále) a ukazuje se, že řádné provedení ÚAS bude v budoucnu vyžadovat její delší přípravu i realizaci v optimálním případě tak, aby zahrnovala jak jarní tak podzimní období, která jsou nejvhodnější pro leteckou prospekci i periodické povrchové průzkumy.

Podrobně sledovány byly všechny katastry obcí, jichž se projektovaná trasa dálnice nějakým způsobem dotkne. Existence pravěkých nebo středověkých nálezů a nalezišť je doložena na většině z nich. Z důvodů nedostatku požadovaných informací (nekompletnost údajů) zvláště u starších nálezů či lokalit není všude možná přesnější nebo jednoznačnější lokace památek. To znamená, že v některých případech není možno potvrdit, ale ani vyloučit jejich prostorovou souvislost s předmětnou stavbou. Z tohoto pohledu může při vlastní realizaci stavby dojít k odkryvu nových archeologických nálezů, resp. nalezišť, o nichž tato studie neuvažuje nebo je lokalizuje pouze přibližně.

Výsledkem našeho snažení je kompletní soupis archeologických nálezů a nalezišť na katastrech obcí dotčených stavbou dálnice. Jsou do něj zařazeny především všechny pozitivní archeologické lokality zjištěné přímo v trase budoucí komunikace nebo do této trasy prostorově nebo jinak zasahující a vyžadující provedení záchranného archeologického výzkumu v rámci realizace stavebního záměru. Do soupisu tak byly zahrnuty jednak lokality zjištěné z dostupných pramenů a literatury, jednak zachycené např. i nově povrchovými průzkumy nebo zjištěné při letecké prospekci či vyhodnocování archivních leteckých snímků. Lokality, ležící přímo v trase zamýšlené stavby a dostávající se tak jednoznačně do střetu se stavbou, jsou v soupisu označeny **tučně** a blíže je o nich pojednáno v rámci příslušných kapitol studie. Katastry obcí jsou řazeny v soupisu podle staničení projektované trasy rychlostní komunikace na jednotlivých úsecích, resp. stavbách (5506, 5507, 5508).

III. Soupis nalezišť na základě pramenů a literatury

Stavba 5506 Napajedla – Babice

1. NAPAJEDLA

1.1 Šardica (naleziště již není na plánu)

V roce 1978 zde bylo objeveno gravettské sídliště s početnými nálezy štípané industrie, především čepelí, škrabadel a rydel.

Lit.: Oliva, M. 1998, Gravettien východní Moravy, In: ČMM LXXXIII, 3-65.; Stuchlík, S. 1998, Osídlení napajedelska v pravěku, In: Písková, M. (ed.) Napajedla. Příroda. Dějiny. Kultura., 54-55.

1.2. Maková

Z literatury známé naleziště gravettské kultury, ze kterého pochází nálezy štípané mladopaleolitické industrie.

Lit.: Stuchlík, S. 1998, op. cit..

1.3. Tresný

Z literatury známý nález celé nádoby kultury s lineární keramikou poblíž řeky Moravy, blíže nelze lokalizovat.

Lit.: Stuchlík, S. 1998, op. cit., 58.

1.4. pískovna (naleziště se nachází JV od intravilánu, blíže nelokalizováno)

Roku 1956 zde byla narušena bagrem zásobnicová jáma, jejíž zbytek prozkoumala V. Šikulová. Z jámy pochází početné nálezy keramiky únětické kultury. Autorka výzkumu na základě terénních pozorování předpokládala v těchto místech sídliště únětické kultury

Lit.: Šikulová, V. Napajedla (okr. Gottwaldov – okolí), č. j. 2913/1959, archiv Archeologického ústavu AV ČR v Brně; Šikulová, V. 1956, Předběžná zpráva o archeologickém nálezu v Napajedlích. In: Zprávy krajského muzea v Gottwaldově, září – říjen 1956, 19.

1.5. Pod Dubovou (lokalizováno přibližně)

Z této trati jsou známy starší nálezy velkomoravské keramiky.

Lit.: Červinka, I., L. 1928, Slované na Moravě a říše Velkomoravská, Brno, 132.

1.6. Šibinky (naleziště již není na plánu)

Ojedinelé nálezy velkomoravské keramiky známé z literatury.

Lit.: Červinka 1928 op. cit.

2. SPYTIHNĚV

2.1. Hradištko (též Hradištěk nebo Na Písku)

Lokalita se nachází cca 300 m východně od současného kostela ve Spytihněvi, u zákruty slepého ramene řeky Moravy. Jedná se o pozůstatky břetislavského nížinného hradiska se zbytky kostela. Hradisko měl r. 1029 založit kníže Břetislav, o rok později pak měl vzniknout i kostel, ve 12. století povýšený z proboštského na arcijáhenský. Hradisko spolu s kostelem přestalo svou funkci plnit ve 13. či následujícím století, a to především vzhledem k nevhodné poloze v inundaci, mezi meandrujícími rameny řeky Moravy. Ještě v 50. letech se z opevnění zachoval hlinitý val ve východní části hradiska v délce 166 m a výšce 2, 4-3 m, zbylé části byly rozorány. Devastace valů pokračovala ovšem i v následujících letech. Asi 20 m vně od valu probíhá dnes již velmi mělký příkop, široký 13 m, v terénu jen těžko patrný. Roku 1938 byly při regulaci Moravy asi 350 m západně od severního konce opevnění objeveny zbytky původního kostela. Nález pozůstal z kamenné sutě, malty i s výzdobou, zlomků cihel, železa, ale i z 5 kostrových hrobů. Zánik tohoto kostela souvisí se zánikem hradiska ve 13.-14. století, kdy byla osada přemístěna do vyšší polohy na pravém břehu. Tam byla vybudována druhá sakrální stavba, ovšem i ta byla v důsledku podemletí a záplav zničena. Její pozůstatky se dnes nachází pod břehem slepého ramena Moravy, v trati „Na Písku“, na parcele č. 2962/1. Teprve v půli 17. století došlo k poslednímu přemístění kostela i k němu přilehlé osady na západ a to do míst, kde stojí i dnes. Z prostoru mezi valem a příkopem pochází několik hradištních kostrových hrobů, datovatelných pomocí stříbrné esovité záušnice. Z vnitřního prostoru hradiska pochází sklad železných předmětů, dnes bohužel rozptýlený, množství zvířecích kostí, střepů, 1 železná šipka, kostěná píšťalka, šídlo, brousky, přesleny a nože.

Lit.: Červinka, I. L. 1899, Archeologické zprávy z okolí Uherského Hradiště. Časopis Vlasteneckého muz. spolku v Olomouci, 16, 42.; Hanák, K. 1939, Nález zbytků románského kostela na moravském Slovácku, In: Sb. Velehradský NŘ 10, 23-25.; Zelnitius, A. 1940, Zbytky starého kostela ve Spytihněvi, In: Sb. Velehradský NŘ 11, 95-100.; Novotný, B. 1962-1963, Výzkum slovanského hradiště z 10. až 12. století u Spytihněvi, In: Slovácko IV-V, 9-11.

2.2. Mlýniště či Mlýnica (naleziště již není na plánu)

Lokalita se nachází cca 600 m jižně od místní elektrárny. Při orbě na poli zde byly E. Lepkou prozkoumány pravěké odpadní jámy, z nichž pochází střepy lužické kultury, laténské kultury a také nálezy z doby hradištní.

Lit.: Hrubý, V. 1939, Nálezy ze Spytihněvi, In: Sb. Velehradský NŘ 10, 17-20.

2.3. Němeča a Podvinohradí

2.3.1. paleolit

Lokalita se nachází u silnice Spytihněv – Napajedla, po její pravé straně. Jedná se o polykulturní sídliště. Známe jsou nálezy jak mamutích kostí a štípaných artefaktů z období mladého paleolitu.

Lit.: Hrubý, V. 1939, Nálezy ze Spytihněvi, In: Sb. Velehradský NŘ 10, 17-20.; Hrubý, V. 1951, Paleolitické nálezy z Uherskohradištska, In: ČMM XXXVI, 65-101.; Oliva, M. 1998, Gravettien východní Moravy, In: ČMM LXXXIII, 3-65.

2.3.2. neolit a eneolit

Na polykulturním sídlišti bylo prozkoumáno 24 odpadních jam s keramikou, broušenou industrií a štípanou industrií z období kultury s lineární keramikou, kultury s MMK, nálezy z období eneolitu (jordanovská a jevišovická k.).

Lit.: Hrubý, V. 1939, Nálezy ze Spytihněvi, In: Sb. Velehradský NŘ 10, 17-20.

2.3.3. doba bronzová

Z doby bronzové zde byly prozkoumány 3 žárové hroby s keramickou výbavou lužického a platěnického stupně.

Lit.: Hrubý, V. 1939, Nálezy ze Spytihněvi, In: Sb. Velehradský NR 10, 17-20.

2.3.4. doba laténská

Z výzkumu V. Hrubého jsou známe z této polohy i nálezy laténské keramiky.

Lit.: Hrubý, V. 1939 op. cit.

2.3.5. hradištní období

V. Hrubý zde při záchranném výzkumu prozkoumal 3 kostrové hroby z hradištního období.

Lit.: Filip, J., 1948, Pravěké Československo, 217; Hrubý, V. 1939, Nálezy ze Spytihněvi, In: Sb. Velehradský NR 10, 17-20.

2.4. Duchonce

Lokalita se nachází na východním svahu kóty Maková, při jižním vstupu do Napajedelské průrvy. Na lokalitě prováděl v roce 2003 zjišťovací sondáž P. Škrdla z Archeologického ústavu AV ČR v Brně. Podařilo se zde zachytit kulturní vrstvy, artefakty štípané kamenné industrie a zvířecí kosti z období mladšího paleolitu – gravettienu.

Lit.: Škrdla, P. – Nývltová-Fišáková, M., 2004: Spytihněv – „Duchonce“: nová malá stanice gravettienu v Napajedelské bráně, In: Slovácko XLV 2003, 89-94.

2.5. Panská pole či U Halenkovského dvora

Lokalita se nachází vpravo od silnice do Halenkovic, v klínu svíraném soutokem Halenkovského potoka a Vrbky. Roku 1937 zde V. Hrubý povrchovými sběry objevil kolekci mladohradištních střepů.

Lit.: nepublikováno, materiál uložen v depozitáři Slovákého muzea v Uh. Hradišti.

2.6. Louky

Lokalitu nelze přesněji lokalizovat, nachází se v jihovýchodní části katastru obce u slepých ramen řeky Moravy, s přesahem na katastr Babic. V letech 1937 – 1943 zde získali V. Hrubý a J. Nekvasil povrchovým sběrem keramický materiál lužické kultury.

Lit.: nepublikováno, materiál uložen v depozitáři Slovákého muzea v Uh. Hradišti.

Stavba 5507 Babice – Staré Město

3. BABICE

3.1. Záhumenice a Dlouhá

Lokalita se nachází cca 150 SV od místní školy. Při orbě zde byly narušeny blíže neurčené lužické žárové hroby s nálezy keramiky, ale i korálku, žernovu a bronzového nože. Ze sběrů E. Lepky (bývalý kustod muzea) pochází dále nálezy hliněných korálků a zrnotěrek, jeho materiál se nedochoval.

Lit.: nepublikováno, materiál uložen v depozitáři Slovákého muzea v Uh. Hradišti.

3.2. u plotu domu č. 204

Lokalita se nachází cca 350 m V od mostu přes Kudlovický potok, nedaleko SZ rohu obdélné návsi. V roce 1938 zde byl objeven mladohradištní depot stříbrných šperků z 11. – 12. století. Nález obsahuje tři stříbrné splétané nákrčníky, stříbrné duté sošky beránek a tři prsteny.

Lit.: Zelnitius, A. 1941, Poklad z Babic, In: Sb. Velehradský NR 12, 76-77.

3.3. Les (naleziště se nachází východně od intravilánu obce)

Při kopání zavlažovacího kanálu zde byly ve 30. letech minulého století objeveny početné nálezy keramiky kultury zvoncovitých pohárů, kultury únětické, mohylové, lužické, slezské, platěnické a zdobených mladohradištních střepů, ojediněle i zlomky broušené neolitické industrie.

Lit.: nepublikováno, materiál uložen v depozitáři Slovákého muzea v Uh. Hradišti.

4. HUŠTĚNOVICE

4.1. Huštěnůvky, Dvořiště či Tegly

Naleziště se nachází cca 100 m S od kostela, vpravo i vlevo silnice do Babic. V první polovině minulého století jsou z povrchových sběrů a ojedinělých výkopů známé nálezy keramiky kultury s lineární keramikou, MMK, kultury jordanovské, keramika popelnicových polí, z období halštatu a latěnu, období římsko-provinciálního a slovanského období. Jednalo se o sběry na rozsáhlejší trati – proto je v přírůstkové knize Slovákého muzea v Uh. Hradišti uvedeno více tratí, které se navzájem překrývají a nelze přesněji určit konkrétně z kterého místa pochází jaké nálezy. K těmto tratím se váže i původní mladohradištní osídlení obce z let 1220 – 1261 (Wesconewicz).

Lit.: Hanák, K. 1935, Výkop v Huštěnovicích, in: Sb. Velehradský NR 6, 37-43.; Hudeček, J. 1936, Výkop v Huštěnovicích, in: Sb. Velehradský NR 7, 7-11.

4.2. Padělky a Nivky

Naleziště se nachází cca 300 m SZ od křížení železniční trati a silnice Huštěnovice – Sušice. Z této trati jsou známé nálezy keramiky kultur s lineární keramikou a kultury s MMK.

Lit.: Hudeček 1936, op. cit.

4.3. tzv. jihozápadní Záhumenice (lokalizováno přibližně)

Naleziště se nachází J a JZ směrem od kostela v Huštěnovicích, ze Z je ohraničeno silnicí Staré Město – Babice. Z výkopů ze 30. let jsou známy nálezy keramiky kultury lineární, MMK, halštatské a laténské keramiky.

Lit.: Hanák, K. 1935 op. cit.; Hudeček 1936 op. cit. – viz. výše.

4.4. bez názvu, pole mezi Výrovkou a Baťovým kanálem

Naleziště se nachází cca 1 km JV směrem od středu obce. Z povrchových sběrů pochází z této trati ojedinělé nálezy blíže neurčitelné pravěké keramiky.

Lit.: nepublikováno

5. STARÉ MĚSTO

Sestavit přehled archeologických výzkumů z katastru Starého Města je úkol velmi obtížný. Tato situace je dána především výzkumy a nálezy již z 80. let 19. století, o kterých nemáme přesnější údaje. Nelze také zachytit přesné počty hrobových celků a dalších nálezů, a to i pravěkých, které byly objevovány v souvislosti se stavebními a terénními úpravami na katastru města, zvláště pak pro období od roku 1883. Právě tehdy byla budována železniční trať ze Starého Města do Uherského Hradiště přes dnešní „Špitálky“ a tzv. „Myklíkovo naleziště“ a systematictější výzkumy na katastru města vedl až od roku 1924 Antonín Zelnitius. Problém lokalizace některých nálezů a výkopů, zvláště z období před rokem 1948 (do nástupu Viléma Hrubého) však zůstával i nadále. Předložený soupis se snaží o co možná nejpresnější souhrn archeologických výzkumů a nálezů, přesto však je pravděpodobné, že další bádání by mohlo přinést nová zjištění, případně upřesnění ohledně lokalizace, zejména starších výzkumů.

Jednotlivé výzkumy byly rozříděny, pokud to bylo možné, podle jednotlivých poloh ve Starém Městě, velkomoravských osad ve smyslu V. Hrubého, i když se autor nedržel jejich číslování a uspořádal je podle významu a velikosti; v rámci těchto poloh jsou jednotlivé výzkumy uspořádány chronologicky. Pro snazší orientaci je ke každé poloze připojena její mapka s vyznačením příslušných nalezišť, případně jsou připojeny i mapky z již publikovaných děl, vztahujících se k danému tématu.

Z hlediska současného stavu poznání o vývoji osídlení na katastru Starého Města je zřejmé, že těžiště pravěkého osídlení (především od neolitu po mladší a pozdní dobu bronzovou) se nacházelo především v jeho jihozápadní části – „Čertův kůt“, „Niva“, „Zadní kruhy“, „Špitálky“, doloženo je však i v poloze „Na Valách“ a „Na Zerzavici“; centrální část Starého Města – polohy „Na Valách“ a „Na Dědině“ se staly centrem staroměstského osídlení až s nástupem Slovanů ve středním Pomoraví. Později, na konci 8. století, slovanské osídlení staroměstska spolu s Uherským Hradištěm a přilehlou Sadskou výšinou vytvořily ve střední době hradištní jeden z nejvýznamnějších sídlištních útvarů, jedno z center Velké Moravy.

1.1. Staré Město – „Na Valách“

Poloha „Na Valách“ obklopovala v nepravidelném oválu návrší na konci severní staroměstské ostrožny a představovala centrální archeologické naleziště v aglomeraci Starého Města. Na jižní straně je vymezena dnešní Jezuitskou ulicí, na západě vyvýšeninou „Palánku“, na východě silnicí vedoucí do Huštěnovic a na severu bývalým mlýnským náhonem, dnes ulicí Na valech. Velkomoravské pohřebiště ovšem plynule pokračuje do poloh „Nový Svět“ a „Stodůlky“, které V. Hrubý (1965, 46) považuje za nedílnou součást pohřebiště „Na Valách“.

- 1/1. Nal.: „Na Valách“, (Klečkův písečník), 1924-1937
 Lok.: po pravé straně silnice Staré Město – Huštěnovice, cca 350 m SZ od staroměstské radnice, jižně od Památníku Velké Moravy
 Výzkum: Roku 1897 bylo na jihovýchodním svahu Jalubské ostrožny otevřeno tzv. Klečkově pískoviště, parcela č. 107. Během jeho exploatace zde byly až do roku 1924 narušovány kostrové hroby. Podle V. Hrubého (1965, 380) jich zde bylo zničeno do roku 1924 přibližně 500. Od roku 1924 a zvláště pak od roku 1927 zde prováděl záchranný výzkum Antonín Zelnitius z místního muzejního spolku „Starý Velehrad – Staré Město“ z pověření Státního archeologického ústavu. Tomu se zde podařilo zachránit celkem 374 převážně velkomoravských hrobů, obsahujících množství milodarů (nože, sekyry, ostruhy, srpy, železná kování vědérek, zlaté a stříbrné náušnice, gombíky a nákončí, přezky z opasků, keramika, náhrdelníky), 43 zahloubených objektů a val.
 Lit.: A. Zelnitius 1937, *Slovanská pohřebiště ve Starém Městě*. In: *Sb. Velehradský NR č. 5, 16-22.*; *týž 1937, Výzkum Starého Města. Příspěvek k luštění otázky velkomoravského Velehradu*. In: *Sb. Velehradský NR č. 8, 14-18.*
- 1/2. Nal.: „Na Valách“ (Schilderův mlýn), 1948-1952
 Lok.: po pravé straně silnice Staré Město – Huštěnovice, jihovýchodně od Památníku Velké Moravy
 Výzkum: V letech 1948-1952 podnikl Státní archeologický ústav a Moravské zemské muzeum v Brně pod vedením Viléma Hrubého systematický výzkum na parcele č. 97, v zahradě někdejšího Schilderova mlýna. Při těchto pracích bylo zjištěno, že val na severním okraji této lokality je relativně mladší než tamní staroslovanské objekty, přestože byl do té doby označován za velkomoravský. Systematicky zde bylo prozkoumáno dalších 958 hrobů, které se však z této polohy šířily i do okolních tratí (z výzkumů A. Zelnitia v poloze Nový Svět – 72 hrobů, Stodůlky – 70 hrobů a E. Lepky - Palánek, Klevetov). Ve všech těchto polohách však šlo o objevy nahodilé a docházelo k nim při stavbách domů a jiných terénních úpravách, avšak V. Hrubý je řadí k pohřebišti „Na Valách“. Celkem bylo tedy na pohřebišti „Na Valách“ do roku 1952 prozkoumáno 1479 hrobů (až na výjimky kostrových) s bohatým inventářem (meče, sekyry, šperky, keramika). Podle datování těchto předmětů se zde pohřbívalo po celé velkomoravské období a částečně i v 10. století. V roce 1949 se podařilo objevit i negativ základů velkomoravského kostela s obdélníkovitou lodí (850 x 725 cm), ke které byla napojena na západní straně podkovovitá apsida o rozměrech 500 x 425 cm. Stavba byla interpretována jako jedna z nejstarších křesťanských svatyní na našem území z doby cyrilometodějské mise na Moravě. Při výzkumu velkomoravského pohřebiště „Na Valách“ se však podařilo zachytit i stopy podstatně staršího osídlení polohy. Jednalo se především o kostrový hrob (č. 362/49) datovaný do období mezolitu (tarnowien). V zásypech velkomoravských hrobů se ojediněle vyskytovaly střepy kultury s moravskou malovanou keramikou (např. hroby č. 73/48, 195/49, 91/50 atd.) a stejně tak i střepy kultury lužické

(např. hroby č. 12/48, 270/49, 72/50). V blízkosti hrobu č. 179/AZ prozkoumal A. Zelnitius ohniště a sídlištní jámu z období lužických popelnicových polí. Porušení všech sídlištních pravěkých objektů bylo způsobeno právě založením staroslovanského pohřebiště. V souvislosti s výzkumem polohy „Na Valách“ byla prozkoumána pod samým svahem pohřebiště v letech 1952-1953 zahrada domu č. 34 (tzv. Rudý dům, cca 170 m východně od velkomoravského kostela). V. Hrubému se zde podařilo odkrýt sídlištní vrstvy z 9. – 15. století. Prozkoumal zde jak velkomoravské zemnice, půdorysy velkomoravských domů a 1 kostrový hrob, tak také jámy různého charakteru a pokračování příkopů z polohy v zahradě Schilderova mlýna.

Lit.: *Nál. zpr. AÚ AV ČR Brno č. 80/49, 81/49, 372/50, 592/51, 593/51; V. Hrubý 1955, Základy kostela na staroslovanském pohřebišti ve Starém Městě „Na Valách“.* In: *Pam. archeol.* 46, 265-306.

- 1/3. Nal.: „Na Valách – tzv. Rudý dům“, 1952-1953
 Lok.: zahrada domu č. 34, cca 150 m východně od Památníku Velké Moravy
 Výzkum: Východně od polohy „Na Valách“ prozkoumal V. Hrubý v letech 1952-1953 v zahradě domu č. 34 sídlištní horizont z 9. – 15. století. Objeveny zde byly základy velkomoravských domů a kostrový hrob, sídlištní jámy různého charakteru.
 Lit.: *V. Hrubý 1955, Staré Město. Velkomoravské pohřebiště „Na valách“.* Praha.

- 1/4. Nal.: „Na Valách - Nový Svět“ dům č. 678, 1953
 Lok.: cca 250 m západně od Památníku Velké Moravy, na ulici Konstantinově
 Výzkum: V říjnu roku 1953, na dvoře domku pana Macha, byl při kopání odpadní jámy narušen a prozkoumán E. Lepkou kostrový hrob z velkomoravského období (hrob č. 1641).
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 455/97.*

- 1/5. Nal.: „Na Valách“ (Schilderův mlýn), 1957-1959
 Lok.: po pravé straně silnice Staré Město – Huštěnovice, jižně od Památníku Velké Moravy
 Výzkum: V letech 1957-1959 prováděla záchranný výzkum v této poloze V. Hochmanová – Vávrová. Ten byl vyvolán rozhodnutím vybudovat zde nad základy staroslovanského hřbitovního kostela památník a postupně upravit celou dřívější mlýnskou zahradu v jeho sadový rámeček. Bylo tedy nutné zachránit všechny archeologické objekty jak v blízkosti kostela, tak i na svahu sklánějícím se k ulici Jezuitské. Podařilo se prozkoumat celkem 157 kostrových, hrobů, chronologicky zařazených od 9. do poloviny 10. století. Celkový počet prozkoumaných hrobů na této lokalitě do roku 1959 byl 1 636 (včetně jednoho mezolitického – viz. výše). Ze 157 hrobů, prozkoumaných v letech 1957-1959 bylo 77 vůbec bez nálezů a 20 obsahovalo pouze po jediném noži. Větší část hrobů (61.7%) tedy náleželo chudíně. Ve výbavě převažovaly především nože, dále se zde objevily sekyry, šipky, ostruhy, přezky a

- nákončí, předměty denní spotřeby (ocílky, šídla břitvy atd.) a samozřejmě hradištní keramika, šperky a ozdoby (náušnice, gombíky, korálky).
- Lit.: *Hochmanová – Vávrová, V. 1962, Velkomoravské pohřebiště ve Starém Městě „Na valách“. Výzkum v letech 1957 – 1959. In: ČMM – VS 47, 201-270.*
- 1/6. Nal.: „Na Valách – Klevetov“, dům č. 394, 1958
 Lok.: 200 m severovýchodně od budovy Památníku Velké Moravy, na ulici Hušťaňská
 Výzkum: Při hloubení sklepa v květnu roku 1958 byly narušeny 4 kostrové hroby z velkomoravského období (hroby č. 1652-1655), které prozkoumal E. Lepka. V blízkosti hrobů se podařilo prozkoumat i obilní jámu. Podle V. Hrubého (1965, 46) se jedná ještě o nález patřící k pohřebišti „Na Valách“.
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 482/97.*
- 1/7. Nal.: „Na Valách – Nový Svět“, dům č. 39, 1964
 Lok.: východním směrem od Památníku Velké Moravy, na ulici Svatovítská
 Výzkum: V srpnu 1964 při hloubení vodovodní sondy v zahradě domu č. 39 bylo narušeno a prozkoumáno E. Lepkou celkem 5 pravděpodobně velkomoravských kostrových hrobů. Z nich pouze jeden obsahoval rozpadlý meč. Spolu s těmito hroby se podařilo zachytit i příkop o hloubce 1 m.
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 335/95.*
- 1/8. Nal.: „Na Valách – Nový Svět“, dům č. 176, 1964
 Lok.: S od Památníku Velké Moravy, na ulici Na Hradbách
 Výzkum: Při hloubení jámy pro vodovodní potrubí v zahradě domu č. 176 v blízkosti polohy „Na Valách“ byla objevena lidská lebka a část skeletu z hrobu v hloubce cca 130 cm, spolu se železným křesadlem a nožíkem, pravděpodobně velkomoravského stáří.
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 335/95.*
- 1/9. Nal.: „Na Valách - Nový Svět“, dům č. 797, 1964
 Lok.: cca 120 m S od budovy Památníku Velké Moravy, na ulici Viléma Hrubého
 Výzkum: Při hloubení vodovodní sondy před domem č. 797 prozkoumal E. Lepka dva velkomoravské kostrové hroby.
 Ulož.: ?
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 340/95.*
- 1/10. Nal.: „Na Valách – Jezuitská ulice“, 1965
 Lok.: J od Památníku Velké Moravy na ulici Jezuitská
 Výzkum: V roce 1965 při hloubení sondy na vodovodní potrubí na ulici Jezuitské prozkoumal R. Snášil pět velkomoravských kostrových hrobů, velkomoravský sídlištní objekt, velkomoravský příkop, dvě raně

- středověké pece se sídlištním objektem, část středověké haťové cesty a základy středověkého zdiva spojovaného maltou. Lokalizováno ve větší části ulice, dnes není možno přesně zjistit polohy jednotlivých objektů.
Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 338/95.*
- 1/11. Nal.: „Na Valách – ul. A. Zelnituse“, 1966
Lok.: JZ směrem od Památníku Velké Moravy
Výzkum: Při výkopu pro vodovodní potrubí v ulici A. Zelnituse prozkoumal R. Snášil zbytek mladohradištní pece a polozemnici ze 14./15. století spolu s keramickým materiálem a se dvěma otopnými zařízeními. Lokalizováno na celou ulici, není možno určit přesněji.
Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 379/95.*
- 1/12. Nal.: „Na Valách – Dvorek“, 1988, výzkum L. Galušky
Lok.: SV od budovy Památníku Velké Moravy
Výzkum: Na ploše někdejšího Schilderova mlýna byla provedena pouze zjišťovací sonda (sonda 1).
Lit.: *Galuška, L. 1993, Archeologické výzkumy ve Starém Městě u Uherského Hradiště v roce 1989 (okr. Uherské Hradiště). In: PV 1989, 72-73, Brno.*
- 1/13. Nal.: „Na Valách – Dvorek“, 1989, výzkum L. Galušky
Lok.: SV od budovy Památníku Velké Moravy
Výzkum: Při výzkumu byly provedeny celkem 3 sondy. Jedna byla vedena v blízkosti sklepení podél vchodu do budovy Památníku Velké Moravy a navazovala tak na sondu z roku 1988 i na výzkum V. Hochmanové – Vávrové z let 1957-1959. Touto sondou se podařilo zachytit a odkrýt celkem 10 kostrových hrobů a to i ve výplni dvou paralelně se táhnoucích příkopů, pravděpodobně předvelkomoravského stáří. V blízkosti příkopů byl prozkoumán sídlištní objekt se dvěma ohništi, narušený částečně právě oběma příkopy. Ve výplni objektu byly objeveny dva kostrové pohřby. Tato situace, spolu s množstvím lidských kostí z porušených hrobů z chronologicky mladšího příkopu by mohly svědčit (podle V. Hrubého i L. Galušky) o rozrůstajícím se velkomoravském pohřebišti na úkor staršího slovanského sídliště. Další sonda odkryla celkem 33 velkomoravských kostrových hrobů, z nichž mnohé byly opět zahloubeny do starších sídlištních objektů, jiné byly narušeny příkopem ze 13. století. Spolu s těmito pohřby se podařilo odkrýt i sídlištní objekty s otopnými zařízeními spolu s keramikou, která je datovala do starohradištního období.
Lit.: *Galuška, L. 1993, op. cit.*
- 1/14. Nal.: „Na Valách – Dvorek“, 1990, výzkum L. Galušky
Lok.: cca 80 m SV od budovy Památníku Velké Moravy
Výzkum: Výzkum navázal na předchozí sondy z minulého roku. Podařilo se prozkoumat další velkomoravské hroby z druhé poloviny 9. století, spolu se sídlištními objekty, tak také hospodářské objekty z období 13. století a 15. století.

- Lit.: *Galuška 1993, Archäologische Untersuchungen in Staré Město bei Uh. Hradiště in den Jahren 1990 – 1991 (Bez. Uherské Hradiště). In: PV 1991, 71-73 Brno.*
- 1/15. Nal.: „Na Valách – Dvorek“, 1991, výzkum L. Galušky
 Lok.: JJV směrem od budovy Památníku Velké Moravy
 Výzkum: Tato sonda navázala částečně na sondáž provedenou v roce 1990. Podařilo se odhalit dalších 11 středohradištních kostrových hrobů spolu se čtyřmi objekty ze stejného období. Výzkumem bylo dále prokázáno osídlení a objekty z 13. – 17. století spolu s částí barokního zdiva.
 Lit.: *Galuška, L. 1993 op. cit.*
- 1/16. Nal.: „Na Valách – Dvorek“, 1992-1994, výzkum L. Galušky
 Lok.: V od Památníku Velké Moravy
 Výzkum: V roce 1992 bylo výzkumem zachyceno celkem 5 sídlištních velkomoravských objektů, z nichž dva byly opatřeny velkými pecemi a do výplně dalšího objektu byl zahlouben kostrový hrob. Objekty se nacházely v JZ polovině sondy, kde byla také zachycena cca 30 cm mocná velkomoravská vrstva, která plynule přecházela ve středověkou (13. – 14. stol). V podélné ose JZ-SV se zde táhl také příkop z velkomoravského období, ve kterém se podařilo, mimo jiné, objevit i olovený křížek s vyobrazením Ukřižovaného. V roce 1993 navázal na sondu z minulého roku a podařilo se odhalit dalších 5 velkomoravských sídlištních objektů. Opět se podařilo zachytit 30-40 cm mocnou velkomoravskou vrstvu, nad níž se nacházel vrstva ze 13.-14. století. Na ploše sondy se podařilo objevit několik, až 1 m vysokých, do podloží zahloubených spodních částí mohutných dubových kůlů (mladší než 9. století). Výzkum v roce 1994 opět navázal na sondu z předchozího roku. Podařilo se prozkoumat příkop s několika vrstvami středohradištních nálezů.
 Lit.: *Galuška, L. 2002, Deset let archeologických výzkumů Moravského zemského muzea v oblasti Starého Města (1992 – 2001). In: PV 2001, 51-69.*
- 1/17. Nal.: „Na Valách – Dvorek“, 1995-1996, výzkum L. Galušky
 Lok.: V od Památníku Velké Moravy
 Výzkum: Mezi ulicí Jezuitskou a stávající halou byla v roce 1995 skryta plocha o rozměrech 5x25 m, v těsném sousedství pozemků rodiny Schilderových. Objeven byl cihlovo kamenný základ a příčná zeď velké rozměrné stavby a zkoumán byl i její interiér se stopami po nosné konstrukci střechy v podobě dvojic velkých kůlových jam a dále ještě středověká zemnice – vše z doby mladohradištní, popř. ze 13.-14. století. Dále byla zjištěna sídlištní vrstva, 5 sídlištních objektů se stopami kovolictví, obilní jáma s žernovem, příkop a 5 hrobů – vše datováno do 2. pol. 8. až počátku 10. století. Na tuto sondu navázala svou delší stranou další sonda v roce 1996 o stejných rozměrech. Prozkoumán byl opět široký cihlovo kamenný základ, rovnoběžný se základem s předchozího roku a mocné sídlištní vrstvy, včetně zahloubených částí sídlištních objektů – vše z mladohradištního a 13.-

14. století. Z období 2. pol. 8. až počátku 10. století byla prozkoumána sídlištní vrstva, řez příkopem, sídlištní objekty a 6 kostrových hrobů. Prozkoumán byl i jeden pravěký, blíže neurčený objekt.

Lit.: *Galuška, L. 2002, op. cit.*

1/18. Nal.: „Na Valách – Dvorek“, 1997-1998, výzkum L. Galušky

Lok.: V od Památníku Velké Moravy

Výzkum: Sonda o ploše 5x15 m navázala v roce 1997 z JV na sondu z předchozího roku. Odkryta byla mocná vrstva, zahloubené části sídlištních objektů, včetně rozměrných pecí s množstvím keramiky, pokračování cihlovo kamenného základu – vše ze 13.-14. století. Dále byly zjištěny zbytky sídlištní vrstvy z velkomoravského období, hroby ani zahloubené části objektů nebyly objeveny. V roce 1998 byla provedena sonda o ploše 5x12 m, rovnoběžná s ulicí Jezuitská, navazující na sondy z let 1995 a 1997. Prozkoumána byla cihlovo kamenná zdiva několika staveb, včetně té z let předchozích, dále zahloubené části sídlištních objektů, včetně zbytků keramických pecí s velkým množstvím keramiky a sídlištní vrstvy – vše ze 13.-14. století. Dále bylo objeveno 14 sídlištních objektů se stopami kovolitectví a vrstva datovaná do období 2. pol. 8. až počátku 10. století. V téže roce byla položena další sonda o rozměrech 15x17 m v blízkosti ulice Hušťnovská, navazující na sondu z roku 1993. Odkryt byl opět masivní cihlovo kamenný základ rozměrné stavby zasahující na plochu od JZ, příkop s pozůstatky dřevěných konstrukcí v podobě množství kůlových jam a vrstva – vše datováno do 13. století a později. Dále byl zjištěn průběh příkopu, zkoumána byla jeho výplň i sídlištní vrstva z 2. pol. 8. až 9. století (sídlištní objekty ani hroby nebyly zjištěny). V téže roce zde byla svolána i odborná komise – výzkum byl vyvolán plánovanou výstavbou kostela.

Lit.: *Galuška, L. 2002, op. cit.*

1/19. Nal.: „Na Valách – Dvorek“, 1999, výzkum L. Galušky

Lok.: V od Památníku Velké Moravy

Výzkum: V blízkosti stávající haly byla vedena sonda o rozměrech 5x15 m. Objeveny byly vrstvy (včetně povodňových) od 13. století a mladší. Dále byly prozkoumány vrstvy, řez příkopem a to v celém profilu, 3 kostrové hroby (z nich jeden dvojhrob), zemnice s množstvím zejména keramického materiálu z období 2. pol. 8. až počátku 10. století. Z výzkumu se podařilo získat i datování pomocí dendrochronologie (Mgr. Dvorská) ze zbytku dubu – rok 975.

Lit.: *ústní sdělení L. Galušky*

1/20. Nal.: „Na Valách – Dvorek“, 2000, výzkum L. Galušky

Lok.: V od Památníku Velké Moravy

Výzkum: Sonda o rozměrech 25x15 m byla položena pod V svahem, v blízkosti sklepa a haly, navazovala na sondu z roku 1991 a částečně i na sondy z let 1989-1990. Objeveny byly vrstvy a cihlovo kamenný základ stavby – vše od 13. století a mladší. Dále bylo prozkoumáno 44 kostrových hrobů, 3 sídlištní objekty a provedeno bylo 5 řezů příkopem,

zachycen byl i průběh palisádového žlabu – vše datováno rámcově do 2. pol. 8. až začátku 10. století. Výzkumem se podařilo objevit především významné hrobové nálezy – náušnice, náhrdelníky, zbraně, jezdecké potřeby, římská mince, nože atd., včetně stop po protivampyrických praktikách. Ze sídlištních nálezů převládala především keramika, kamenné i kostěné artefakty.

Lit.: *Galuška 2002, op. cit.*

1/21. Nal.: „Na Valách – Nový Svět“, 1995, výzkum L. Galušky
Lok.: nároží ulic Konstantinovy a Mojžírovy, nároží ulic Velkomoravské a Velehradské

Výzkum: Výzkum byl realizován cca 200 m Z od Památníku Velké Moravy a byl vyvolán odkryvem stavební suti při stavbě rodinného domku. Podařilo se zachytit málo zřetelné kúlové jámy a dna dvou nevelkých sídlištních objektů. Obsahovaly zlomky středohradištní keramiky. Na nároží ul. Velkomoravské a Velehradské, SSV od Památníku Velké Moravy byl opět realizován výzkum v souvislosti s výstavbou rodinného domku. Opět se podařilo zachytit stopy po velkých kúlech a spodní části plytkých objektů středohradištního stáří.

Lit.: *Galuška, L. 2002, op. cit.*

1/22. Nal.: „Na Valách“, 1997, výzkum L. Galušky
Lok.: SZ od Památníku Velké Moravy, na ul. V. Hrubého a Na Hradbách
Výzkum: Při výkopech SPT Telecom byly zachyceny a prozkoumány 4 velkomoravské hroby s nálezy náušnic, nožíků a souprav kování lýtkových řemínků.

Lit.: *ústní sdělení L. Galušky*

1/23. Nal.: „Na Valách – Stodůlky“, 1985, výzkum L. Galušky
Lok.: Alšova ulice, S od budovy Památníku Velké Moravy
Výzkum: Při ohledání základových rýh na stavbu bytového domu byly v písčitém podloží zjištěny zbytky tří kostrových hrobů z velkomoravského období.

Lit.: *Galuška, L. 2002, op. cit.*

1/24. Nal.: „Na Valách - Stodůlky“, 1999, výzkum L. Galušky
Lok.: ulice Altěře, V od Památníku Velké Moravy
Výzkum: Na ulici Altěře, v místech nároží V od Památníku byly při stavbě rodinného domku objeveny velkomoravské kulturní vrstvy, nálezy sídlištní povahy, lidské kosti z rozrušených hrobů z pohřebiště Na Valách a stopy po někdejší tekoucí vodě (mlýnském náhonu) nebo příkopu souvisejícího s opevněním středověkého Veligradu.

Lit.: *Galuška, L. 2002, op. cit.*

1/25. Nal.: „Na Valách – Stodůlky“ 1999, výzkum L. Galušky
Lok.: S od Památníku Velké Moravy na ulici Alšově
Výzkum: Při novostavbě rodinného domku zde L. Galuška odkryl a prozkoumal dva velkomoravské hroby.

Lit.: *Galuška, L. 2002, op. cit.*

2. Staré Město – „Špitálky“

Lokalita „Špitálky“ se nachází na tzv. Velehradské ostrožně a tvoří celou jihozápadní část Starého Města, která vznikla vcelku až po roce 1918. Na východě ji ohraničuje potok Salaška, na severu silnice ke staroměstskému vlakovému nádraží, na západě tzv. Stará Příkopa a na jihu pravý břeh řeky Moravy. Tento prostor byl rozdělen roku 1883 hlubokým zářezem místní železniční trati Staré Město – Uherské Hradiště. Východní konec jižní části se nazývá „Čertův kút“, svažující se k inundované poloze „Niva“. Západní konec jižní části tvoří polohu zvanou „U Stohu“ (naleziště velkomoravského kostela „Na Špitálkách“). Severní část „Špitálek“ je dnes polohou „Na Špitálkách“ (místo objevení základů velkomoravského kostela v roce 1949) v užším slova smyslu. Geograficky i nálezově však navazuje na tratě „Písečnice“ a „Nová Čtvrť“.

- 2/1. Nal.: „Špitálky – tzv. Myklíkovo naleziště“, konec 19. století
Lok.: v JZ části Starého Města, na tzv. Velehradské ostrožně, J směrem od silnice Staré Město - Brno; v severní části polohy „Špitálky“
Výzkum: Již při zakládání železniční trati v roce 1888 byly v severozápadní části „Špitálek“ zvaných „Na Špitálkách“ objevovány různé pravěké nálezy (tzv. Myklíkovo naleziště). Místní učitel F. Myklík zde prozkoumal celkem 6 sídlištních objektů označovaných jako „žároviště“, do kterých bylo zahloubeno cca 10 kostrových hrobů, datovaných do velkomoravského období s nálezy hradištní keramiky, železného kopí a bronzové náušnice. V roce 1893 zde I. L. Červinka zachránil z rozkopaného sídlištního objektu střepy hradištních nádob
Lit.: *Nál. zpr. AÚ AV ČR Brno č. 675/51; Hrubý, V. 1939, Čertův kút. In: Sb. Velehradský NR 10, 9-12.*
- 2/2. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, 1924 – 1936, výzkum A. Zelnitius
Lok.: v severní části „Špitálek“, severně od lokální železniční dráhy a tzv. „Myklíkova naleziště“
Výzkum: Severně od zářezu železniční trati prokopali A. Zelnitius celkem 47 hrobů velkomoravských a 11 sídlištních objektů.
Lit.: *Nál. zpr. AÚ AV ČR Brno č. 2817/47, 382/50, 1755/50, 1835/50, 35/51, 123/51; Zelnitius, A. 1943, Archeologický výzkum „Na špitálkách“ od r. 1925 do konce r. 1936. Uherské Hradiště.*
- 2/3. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách (U Stohu)“, 1949, výzkum J. Poulíka
Lok.: v jihozápadní části „Špitálek“
Výzkum: Při vybírání štěrku z profilu terasy na pravém břehu slepého ramena řeky Moravy v poloze „U stohu“, těsně za staroměstským cukrovarem, byly rozkopány 3 kostrové hroby bez milodarů. Brzy nato zde při strojovém dobývání štěrku bylo zničeno nejen několik dalších kostrových hrobů s milodary, ale i celá jižní polovina základů velkomoravského chrámu. Ještě téhož roku byl zahájen záchranný výzkum Archeologického ústavu ČSAV v Brně pod vedením J. Poulíka. Při něm bylo objeveno dalších 38 kostrových hrobů

s bohatou výbavou (ostruhy, železné nože, stříbrné i zlaté náušnice a gombíky, kování rakví, kruhovitá plaketa s vytepaným reliéfem jezdce se sokolem atd.). Podle uchovaných zbytků základů měl kostel obdélníkovitou loď, která byla na východní straně uzavřena polokruhovitou apsidou a na západě přecházela v nartex. Její vnitřek členilo 6 podpěr. U severovýchodního rohu kostela byly zjištěny zbytky menší stavby s prohlubní, snad baptisteria. Podobná prohlubeň byla též u jihozápadního rohu nartexu. Chrám měl délku 18,5 m a šířku přibližně 8 m. Jeho základové zdivo se dochovalo pouze v negativu. Podél jižní a západní strany kostela byly objeveny jamky po kůlech a stopy dřevěného ohrazení.

- Lit.: *Poulík, J. 1955, Nález kostela z doby říše velkomoravské v trati „Špitálky“ ve Starém Městě. In: Pam. arch. 47, 305-371.*
- 2/4. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, 1954
 Lok.: cca 80 m východně od základů velkomoravského kostela
 Výzkum: V březnu roku 1954, cca 80 m východně od základů velkomoravského kostela, ve stěně odbagrované plochy, prozkoumal E. Lepka dvě jámy lužické kultury s nálezy keramiky a zvířecích kostí. Dnes nelze přesněji lokalizovat, zakresleno s rozptylem cca 50 m.
 Lit.: *Nál. zpr., Slováké muzeum UH, č. 463/97*
- 2/5. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, 1957
 Lok.: na ulici B. Němcové, jižně od silnice Brno Uherské Hradiště
 Výzkum: V únoru roku 1957 prozkoumal E. Lepka v zahradě domu č. 1142 kruhovitou jámu, kterou interpretoval jako studnu (hloubka 150 cm, průměr 120 cm) vyplněnou hlínou a pískovcovými kameny spolu s keramikou 9. – 10. století a železným držadlem vědra.
 Lit.: *Nál. zpr., Slováké muzeum UH, č. 484/97*
- 2/6. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, 1964
 Lok.: dům č. 1529 (dům A. Zelnitia), ulice Na Vyhlídce, severně od železnice Staré Město – Uherské Hradiště
 Výzkum: V říjnu roku 1964 při hloubení kanalizační sondy byly narušeny pravěké i raně středověké objekty. Místo nálezu prozkoumal E. Lepka, který zde provedl sondážní výzkum. Podařilo se prozkoumat dvě sídelní jámy z období hradištního a také objekt datovaný keramikou do období lužických popelnicových polí.
 Lit.: *Nál. zpr., Slováké muzeum UH, č. 334/95*
- 2/7. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, ul. A. Skráškové, 1965
 Lok.: v JV části Špitálek, severně od železniční trati Staré Město – Uherské Hradiště
 Výzkum: V říjnu roku 1965 byly porušeny sondou pro vodovodní potrubí velkomoravské sídlištní objekty, dále halštatské sídlištní objekty, halštatský a hradištní příkop. Archeologický průzkum zde provedl R. Snášil, kterému se podařilo prozkoumat 36 objektů. Nelze určit přesněji, nálezy byl rozptýleny téměř po celé délce ulice.
 Lit.: *Nál. zpr., Slováké muzeum UH, č. 339/95*

- 2/8. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, Smetanova ul., 1965
 Lok.: ulice Na Vyhliďce, JZ část Špitálek
 Výzkum: Na podzim roku 1965 byly porušeny sondou pro vodovodní potrubí velkomoravské sídlištní objekty – zemnici a vtesávanou hliněnou pec, které prozkoumal R. Snášil. Podle nálezů keramiky autor výzkumu pec (měla čtyři podlaží) datoval do 9. století.
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 206/95*
- 2/9. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, 1965 - I
 Lok.: ulice Na Vyhliďce, severně od staré železniční trati
 Výzkum: Při kopání vodovodního potrubí nad starou železniční tratí Uh. Hradiště – Staré Město byly porušeny pravěké objekty kultury s lineární keramikou, jeden objekt lužické kultury a tři objekty z období velkomoravského (zásobnicová jáma, část příkopu a ohniště).
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 343/95*
- 2/10. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, 1965 – II
 Lok.: ulice Na Vyhliďce
 Výzkum: Při kopání základů pro stavbu rodinného domu byl zachycen a prozkoumán R. Snášilem velkomoravský kostrový hrob muže (výbavu tvořily dva železné nože a zlomek železného šidélka), velkomoravský příkop (vnitřní opevnění) a sídlištní objekt z konce 9. stol. až počátku 10. století, který příkop překrýval. Podařilo se také zachytit část příkopu, který obsahoval střepy keramiky lužické kultury. Nálezy byly rozptýleny na více parcelách, zakresleno s rozptylem.
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 343/95*
- 2/11. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, ul. Palackého, Erbenova, Za školou a R. Filipa, 1965
 Lok.: východní část Špitálek
 Výzkum: Na podzim roku 1965 byly při výkopu sondy pro vodovodní potrubí porušeny početné objekty. Archeologickým výzkumem R. Snášila se podařilo doložit objekty lužické a platěnické kultury, velkomoravské objekty a základy středověkého zdiva. Celkem bylo zjištěno 31 objektů (na ul. Palackého 18, Erbenově ul. 3 objekty, na ulici R. Filipa 4 objekty, na ulici Za školou 6 objektů). Základy středověkého zdiva pocházely ze dvora Hamberk. Zakresleno s rozptylem, nelze určit s větší přesností.
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 342/95*
- 2/12. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, ul. Na Vyhliďce, 1966
 Lok.: dům č. 1159 a č. 1136
 Výzkum: Při výkopu před rodinnými domky byly získány ojedinělé střepy kultury s lineární keramikou a kultury lužických popelnicových polí. Při regulaci vodovodního potrubí byly narušeny a prozkoumány R. Snášilem dva slezsko-platěnické a jeden velkomoravský sídlištní objekt. Na téže ulici byly dále při kopání základů sklepa (parcela 240/309) porušeny tyto objekty: lužická sídlištní jáma, žárový slovanský hrob, velkomoravská chata, kůlová jamka bez bližšího určení a kostrový velkomoravský hrob. Další výkopy pro vodovodní potrubí v této ulici

- narušily dalších 7 lužických sídelních objektů a 3 velkomoravské objekty (zásobnicová jáma, železářská výheň, sídelní objekt), které prozkoumal R. Snášil.
- Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 343/95*
- 2/13. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, ul. Erbenova, 1966
 Lok.: před domem č. 1174, V část Špitálek
 Výzkum: V srpnu roku 1966 byla před domem č. 1174 porušena výkopem pravděpodobně tkalcovská dílna z období lužické kultury, kterou prozkoumal R. Snášil. Podařilo se zachránit keramický materiál a celé hliněné závaží.
- Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 596/98*
- 2/14. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, ul. Na Vyhlídce, 1970
 Lok.: před domem č. 1453, JZ část Špitálek
 Výzkum: Při hloubení sondy pro kanalizačního potrubí byl porušen velkomoravský kostrový hrob, který prozkoumal E. Lepka.
- Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 343/95*
- 2/15. Nal.: „Špitálky – Na Špitálkách“, 1996, výzkum L. Galušky
 Lok.: JZ část Špitálek, ul. Na Vyhlídce
 Výzkum: Při přístavbě rodinného domku (keramické dílny) byl objeven v základové rýze stavby pravděpodobně velkomoravského kostrového hrobu.
- Lit.: *Galuška, L. 2002, Deset let archeologických výzkumů Moravského zemského muzea v oblasti Starého Města (1992 – 2001). In: PV 2001, 51-69.*
- 2/16. Nal.: „Špitálky – Čertův (Čertůj) kůt“, 1937-1938
 Lok.: jižně od železniční trati
 Výzkum: Poloha „Čertův kůt“ tvoří východní konec jižní části polohy „Špitálky“, svažující se k inundované poloze „Niva“. V letech 1937 - 1938 zde ve vysokém neregulovaném břehu řeky Moravy, při snižování terénní vyvýšeniny pro stavbu spojky železniční trati, bylo prozkoumáno celkem 49 kostrových velkomoravských hrobů a 25 sídelních jam jak z období hradištního, tak i z období pravěku. Podařilo se tak doložit již osídlení z období paleolitu (nález čepelky, mamutí lopatka), neolitu (kultura s lineární keramikou), eneolitu (kultura jevišovická), doby bronzové (středodunajská mohylová kultura, lužická kultura), halštatu (platěnická kultura), z období římského impéria (germánské sídliště a poklad římských mincí ze 3. – 4. století) a z období hradištního.
- Lit.: *Nál. zpr. AÚ AV ČR Brno č. 1344/47; Hanák, K. 1931 Pohled do pravěkých sídlišť, pohřebišť a hradisk ve Starém Městě u Uherského Hradiště. In: Sb. Velehradský NR č. 2, 8-14.; Zelnitius, A. 1941, K výzkumu Velehradu – Starého Města. In: Sb. Velehradský NR č. 12, 65-73.*
- 2/17. Nal.: „Špitálky – Čtvrť“, 1953
 Lok.: severně od silnice Uh. Hradiště – Brno, dům č. 1077

- Výzkum: Při výkopu pro vodovodní potrubí prozkoumal E. Lepka velkomoravský kostrový hrob (č. 152).
 Lit.: Hrubý, V. 1955, *Staré Město. Velkomoravské pohřebiště „Na valách“*. Praha, 68.

3. Staré Město – „Na Dědině“

Poloha „Na Dědině“ tvoří nejstarší (jihovýchodní) část dnešního Starého Města a rozkládá se na zvýšeném pravém břehu řeky Moravy. Na jihu a východě je ohraničena inundovanými loukami, na západě potokem Salaškou a na severu zvýšeným výběžkem tzv. Jalubské ostrožny, kde leží staroslovanské pohřebiště v poloze „Na Valách“. V její jihovýchodní části se nachází na mírném návrší kostel sv. Michala (ve kterém se nachází základy původní velkomoravské rotundy), v jehož blízkosti se podařilo odkrýt V. Hrubému v roce 1981 stopy velkomoravské honosné stavby (ve výzkumech pokračoval L. Galuška v letech 1987-1988). Výzkum také prokázal vývoj osídlení této polohy nepřetržitě od 8. až do 13. století, tedy do doby trhové vsi Veligrad, která náležela cisterciáckému řádu na Velehradě. Právě cisterciáci přestavili velkomoravskou rotundu na kostel v polovině 13. století a nedaleko od kostela přistavili i kapli sv. Jana (kostnici). Celý okrsek byl zřejmě i opevněn valem a příkopem.

- 3/1. Nal.: „Na Dědině“, 1925
 Lok.: zahrada domu č. 87, SV od kaple sv. Jana Křtitele
 Výzkum: Ze zahrady domu pochází nález keramiky – velkomoravského hrnku.
 Lit.: Hrubý, V. 1965 *Staré Město. Velkomoravský Velehrad*. Praha, 391.
- 3/2. Nal.: „Na Dědině“, 1935
 Lok.: zahrada domu č. 472, cca 50 m SZ od kostela sv. Michala
 Výzkum: V zahradě domu zaznamenal K. Hanák nález ohniště spolu se zlomky římských tegulí.
 Lit.: Hrubý, V. 1965, *op. cit.*, 74.
- 3/3. Nal.: „Na Dědině“, 1935
 Lok.: u domu č. 79
 Výzkum: Na staveništi prodejního stánku u domu č. 79 byly narušeny dva velkomoravské kostrové hroby.
 Lit.: Hrubý, V. 1965, *op. cit.*, 74
- 3/4. Nal.: „Na Dědině“, 1940, výzkum A. Zelnitia
 Lok.: u domu č. 87
 Výzkum: U hřbitova vedle domu byla vykopána jáma pro uložení kostí z kostnice, která narušila zahloubený objekt z velkomoravského období s nálezy keramiky.
 Lit.: Hrubý, V. 1965, *op. cit.*, 74
- 3/5. Nal.: „Na Dědině“, 1943, výzkum A. Zelnitia
 Lok.: dům č. 417
 Výzkum: V zahradě domu prozkoumal A. Zelnitius celkem 4 velkomoravské objekty – 2 ohniště a 2 jámy s nálezy keramiky a zbytků stromové kůry.
 Lit.: Hrubý, V. 1965, *op. cit.* 391

- 3/6. Nal.: „Na Dědině“, 1952, výzkum A. Zelnitia
 Lok.: domy č. 74, 78, 84, 87, 906
 Výzkum: V zahradě každého výše uvedeného domu prozkoumal A. Zelnitius blíže neurčené velkomoravské jámy vyplněné střepy keramiky.
 Lit.: *Hrubý, V. 1965, op. cit. 391*
- 3/7. Nal.: „Na Dědině“, 1955, výzkum E. Lepky
 Lok.: před domy č. 78, 79 a 141
 Výzkum: Při výkopu pro vodovodní potrubí byly narušeny 3 velkomoravské sídlištní objekty, kostrový hrob a objekt obsahující keramiku z období lužické kultury.
 Lit.: *Hrubý, V. 1965, op. cit. 75*
- 3/8. Nal.: „Na Dědině“, 1956, výzkum V. Hrubého, Obr. 11.
 Lok.: zahrady domů č. 78 a 82
 Výzkum: Sondážním výzkumem prozkoumal V. Hrubý 2 velkomoravské objekty (zemnice), 3 kostrové hroby a vrstvu s nálezy z 12. – 13. století.
 Lit.: *Hrubý, V. 1965, op. cit. 75*
- 3/9. Nal.: „Na Dědině“, 1962, výzkum V. Hrubého
 Lok.: u domu č. 78, 87, 417 a v kněžišti kostela sv. Michala
 Výzkum: Při sondážním výzkumu se podařilo V. Hrubému prozkoumat u domu č. 78 velkomoravský sídlištní objekt s kamennou podezdívkou a kostrový hrob, u domu č. 87 byl narušen další objekt, v zahradě domu č. 417 ohniště a konečně při výzkumu kněžiště kostela sv. Michala byly odkryty základy velkomoravské rotundy spolu s velkomoravskou kulturní vrstvou se 4 kostrovými hroby.
 Lit.: *Hrubý, V. 1961, Stavební římský materiál ve slovanských objektech. In: Sb. ČSSA I., 29-33.*
- 3/10. Nal.: „Na Dědině“, 1981, výzkum V. Hrubého a R. Snášila
 Lok.: ulice Za radnicí, staveniště dětských jeslí
 Výzkum: Při zemních úpravách pro staveniště dětských jeslí byly narušeny dva velkomoravské sídlištní objekty, které prozkoumal. Téhož roku se zde podařilo zachytit zahloubenou hliněnou kopulovitou jednoprostorovou pec, jejíž zánik je možné podle keramiky datovat do 2. pol. 16. století. Při výkopu inženýrských sítí byly narušeny další středověké vrstvy. Podařilo se prozkoumat část domu (hlinitá dusaná podlaha a silná vrstva mazaniceové destrukce) z přelomu 15./16. století, který zanikl požárem v průběhu 16. století. Výzkum zde provedl nejdříve V. Hrubý a na něho navázal R. Snášil a R. Procházka.
 Lit.: *Nál. zpr., Slovácké muzeum UH, č. 214/95, 241/95*
- 3/11. Nal.: „Na Dědině“, 1980-1985, výzkum V. Hrubého
 Lok.: v blízkosti kostela sv. Michala
 Výzkum: V zahradách domů byly postupně odkrývány na výše uvedených parcelách jednotlivé plochy, při kterých V. Hrubý postupně prozkoumal objekty jak předvelkomoravské a velkomoravské, tak i z období

- mladohradištního a středověku (13. – 15. století), ale odkryl i nálezy z období halštatu a doby římské.
- Lit.: *Galuška, L. 1990, Předběžné hodnocení výzkumu profánní kamenné architektury ve Starém Městě „Na dědině“. In: Staroměstská výročí, 121-136. Brno, Uherské Hradiště.*
- 3/12. Nal.: „Na Dědině“, 1986-1988, výzkum L. Galušky
 Lok.: v blízkosti kostela sv. Michala, cca 25 SZ od něj
 Výzkum: L. Galuška navázal na výzkumy V. Hrubého a postupně znovu prozkoumal jednotlivé plochy. Podařilo se mu odkrýt 4 m široký a 2,5 m hluboký hrotitý příkop, vyplněný jednak destrukcí staveb, jednak materiálem od doby halštatské až po období vrcholného středověku. Prozkoumal také kry různých litých maltových podlah v původním uložení, zbytky kamenných architektur (větší jednotlivé kameny, kameny s maltou, kamenný a šterkovitý štět, druhotně použité římské cihly, úlomky střešní krytiny atd.). Zachyceny byly i dva paralelní příkopovité útvary protínající lokalitu ve směru S-J, vzdálené od sebe od 6,5 do 10, 5 m, vyplněné různorodým materiálem.
- Lit.: *Galuška, L. 1990, op. cit.*
- 3/13. Nal.: „Na Dědině“, 1988-1989, výzkum L. Galušky
 Lok.: staveniště obchodního domu Albert na náměstí Hrdinů
 Výzkum: Na náměstí Hrdinů, v místech dnešního obchodního střediska Albert, byly zjištěny v letech 1988-1989 sídlištní objekty a vrstvy z rozmezí 2. poloviny 8. – začátku 10. století a 13.-14. století. Z objektů velkomoravského stáří se jednalo o kovárny s nálezy velkých sekerovitých hřiven, polotovarů atd., a dále keramických dílen s nálezy velkých pecí provázených množstvím střepového materiálu. Největším středověkým objektem byla rozměrná zemnice.
- Lit.: *ústní sdělení L. Galušky*
- 3/14. Nal.: „Na Dědině – Za zahradou“, 1977-1978, výzkum R. Snášila
 Lok.: S od staroměstské radnice a od křižovatky Brno-Uh. Hradiště-Zlín, J od polohy Na Valách a Jezuitské ulice,
 Výzkum: Archeologický výzkum byl vyvolán připravovanou výstavbou mateřské školy a zdravotního střediska. Výzkum provádělo jak MZM pod vedením V. Hrubého (slovanské objekty do pol. 10. stol.), tak i SM Uh. Hradiště pod vedením R. Snášila (objekty po pol. 10. stol.). Prozkoumáno bylo celkem 158 objektů, včetně 2 kostrových hrobů. 89 z nich náleželo do střední doby hradištní (velkomoravské), 80 objektů, z nichž některé narušovaly i objekty velkomoravské náleželo středověkému Veligradu a pozdějšímu Starému Městu. Středověké objekty bylo možné rozdělit do časových horizontů přelomu 12./13. století, 14. a poloviny 15. století a do poloviny 16. až 17. století. Z velkomoravských nálezů stojí za zmínku např. depot tesařských nástrojů (poříz, sekyra a pantok), kostěná toaletní lžička, jemně rytý obrazec na fragmentu břidlicového brousku, železné klíče, kolekce železných sekerovitých hřiven, fragment tausované ostruhy, část keramické kapsle na vypalování slovanské keramiky antických tvarů atd. Ze středověkých nálezů můžeme uvést např. keramické talíře a

džbány, železné dláto, ostruhu, tzv. husitskou šipku, klešťovitou formu na odlévání olověných kulek do střelných zbraní, mince z 16. – 19. století, objeven byl i zlomek římské cihly s kolkem XIII. legie. Z funkčního určení jednotlivých objektů lze uvést obytná stavení s vyhřívacími nebo chlebovými pecemi, dílenské objekty (pekárna, vápenka, železářská pec a objekty hospodářské (klet, zásobní jámy, chlěvy atd. Zajímavý byl i nález studny, jejíž šachta byla vydlážděna na sucho kladenými kameny. Odkrytou mělkou vodní nádrž s nálezy převážně 17. – 18. století lze interpretovat jako rybníček Žabník, známý z novověkých písemných pramenů.

Lit.: *Nález. zpr. Slovácké muzeum UH, č. j. 195/95*

- 3/15. Nal.: „Na Dědině“ – Za zahradou, 1981, výzkum R. Snášila
 Lok.: na bývalé ulici Pionýrské, S od náměstí Hrdinů
 Výzkum: V dubnu roku 1981 byl proveden výkop kanalizační přípojky vedoucí od budovy mateřské školky do hlavního kanalizačního řádu na náměstí Hrdinů. Kanalizační sonda narušila 3 objekty, které prozkoumal R. Snášil a R. Procházka. Zachycena byla část obytného domu srubové konstrukce s třístěnnými sloupy a prkennou podlahou (obj. č. 1.). Srubové stěny byly zhotoveny z kulatiny a jejich spáry byly vyplňovány mazanicí. Šířka domu byla 10 m, šířka 4,8 m. Dům byl pravděpodobně dvoudílný a severně od něho byly zjištěny zbytky dvou staveb hospodářského charakteru, původně nejspíše opět dřevěné a vyspárované mazanicí. Všechny tři stavby shořely. Na základě keramiky a jezdeckého třmene je možné je zařadit do konce 15. až průběhu 16. století.

Lit.: *Nález. zpr. Slovácké muzeum UH, č. j. 213/95*

4. Staré Město – „Na Kostelíku“

Poloha „Na Kostelíku“ (též U Víta) se nachází při severovýchodním okraji dnešního Starého Města. Podle historických zpráv stával ve Starém Městě již v první polovině 13. století, kromě chrámů sv. Jana a sv. Michala, stojících na dnešním hřbitově, i kostelík sv. Víta, jehož zasvěcení ukazuje na dobu raného křesťanství u nás. Antonína Zelnitius ztotožnil tento kostel s oním kostelem sv. Víta, ve kterém byl pokřtěn arcibiskupem Metodějem kníže Bořivoj, jak o tom podává svědectví Život sv. Václava (z let 1270-1336). Jak o tom svědčí plán Starého Města z 18. století, stával v dnešní poloze „Za kostelíkem“ kostel sv. Víta, který byl r. 1786 zrušen za josefínských reforem. Kostel byl rozbořen, okolní hřbitov zrušen a jeho pozůstatky byly převezeny na hřbitov nynější. Stavební pozemek kostela byl později využíván jako pískovna a tím zde vznikla velká prohlubeň.

- 4/1. Nal.: „Na Kostelíku“, 1929, výzkum A. Zelnitia
 Lok.: severně od silnice Uh. Hradiště – Brno, v místě dnešní panelové zástavby
 Výzkum: V roce 1929 prozkoumal v místech někdejšího kostela sv. Víta dva objekty – zbytky sídlištního objektu, zbytky rozebraných základů kostela a tři kostrové hroby bez milodarů.
 Lit.: *Hrubý, V. 1965, Staré Město. Velkomoravský Velehrad. Praha, 78.*

- 4/2. Nal.: „Na Kostelíku“, 1952-1954, výzkum V. Hrubého
 Lok.: severně od silnice Uh. Hradiště – Brno, v zahradě domu č. 63
 Výzkum: Při revizním výzkumu prozkoumal V. Hrubý v zahradě domu č. 63 a v místech bývalého kostela sv. Víta celkem 6 jam s nálezy keramiky brousku, zvířecích kostí patřící do několika období – 10./11. století, 12.-14. století a 15.-18. století. Nejméně zlomků keramiky patřilo do střední doby hradištní. Na základě sondáží v okolí bývalé stavby kostela sv. Víta, se V. Hrubý domníval, že zde již v 9. století stála osada na mírné terénní vlně, samostatně izolované od osady „Na Valách“.
 Lit.: *Hrubý, V. 1965, op. cit. 82*
- 4/3. Nal.: „Na Kostelíku“ – ul. Hřbitovní, 1976, výzkum R. Snášila
 Lok.: v blízkosti Hřbitovní ulice, SV od kostela sv. Michala, na pravobřeží Jalubského potoka
 Výzkum: Výzkum byl vyvolán plánovanou potřebou výstavby bytových jednotek. Zájmová plocha se nacházela v prostoru bývalých zahrad mezi ulicemi Hřbitovní, Klukovou a Svatovítskou. Prozkoumáno zde bylo celkem 72 objektů ze středohradištního, mlado - až pozdněhradištního období a středověku (celkem 30 000 ks předmětů mezi nimi i 6 mincí ze 13. – 17. století). Středohradištnímu osídlení náleželo 12-13 objektů, z toho 5 hrobů, z nichž se zachoval v neporušeném stavu pouze hrob s kostrou 13 letého jedince neurčitelného pohlaví. Ostatní hroby byly zcela zničeny a rozebrány v průběhu středověkého osídlení. Z původní výbavy hrobů se zachovaly zlomky keramiky antického charakteru, větší část nádoby, skleněný korálek a železný nůž. Mlado- až pozdně hradištnímu období náleželo 12-15 sídlištních objektů datovaných do 12.století až 1. pol 13. století. Zastoupeny zde byly jak zemnice, tak i obilní jámy, chlebové pece atd. Objekty, které by náležely 2. pol. 10. století až 12. století nebyly zjištěny. Středověké osídlení od poloviny 13. do poloviny 15. století náleželo zbývajících 44 až 46 objektů s obytnými i dílenskými funkcemi (kovářská a kovolitecká dílna), tak i ohniště, vápennou jámou, zásobními jámami, chlebovými pecemi atd. Středověké osídlení náleželo k trhové vsi Velehrad a historickému Starému Městu.
 Lit.: *Nál. zpr. AÚ AV ČR Brno č. 2101/77; Snášil, R. 1978, Záchranný výzkum v Uherském Hradišti – Starém Městě. In: PV 1976, 79-80.*
- 4/4. Nal.: „Na Kostelíku – Hřbitovní“, 1981, výzkum R. Snášila
 Lok.: v blízkosti Hřbitovní ulice, SV od kostela sv. Michala, na pravobřeží Jalubského potoka
 Výzkum: Záchranný výzkum navázal na výzkum z roku 1976 a byl opět vyvolán stavbou bytových jednotek. Podařilo se zachytit jak objekty ze staroslovanského období (zkoumané MZM v Brně), tak i 4 středověké. Jeden z nich náležel do 1. pol. 14. století, zbývajících tři do 1. pol. 15. století a vytvářely patrně celek. Jeden z objektů tvoří jámu kruhového půdorys, vyplněnou keramickým depotem s keramikou od konce 13. do 1. pol. 14. století (15599 ks zlomků keramiky), zbývajících objekty byly interpretovány jako žlaby po palisádovém opevnění, dělicí nejspíše humna jednotlivých usedlostí.
 Lit.: *Nál. zpr. Slovácké muzeum UH, č. j. 242/95*

- 4/5. Nal.: „Na Kostelíku – Svatovítská ulice“, 1981, výzkum R. Snášila
 Lok.: na Svatovítské ulici, v blízkosti předchozích výzkumů v poloze „Za kostelíkem“
 Výzkum: Při přípravě staveniště nového domu byly vyhloubeny prostory pro podsklepení, při nichž byly narušeny 4 hlíněné, dobře zachovalé hrnčířské pece obsahující kusovou keramiku. Výzkum provedl R. Snášil. Jednalo se pravděpodobně o baterii 4 hrnčířských pecí, jejichž produktem byla i keramika ukrytá jako depot v horní části starší zaniklé studny, prozkoumané již v roce 1980 R. Snášilem v poloze „Za zahradou ve vzdálenosti 60 m od pecí. Podle depotu by i pece náležely do počátku 14. století (viz. polohu 3/14. v předcházejí kapitole).
 Lit.: *Nál. zpr. Slovákcké muzeum UH, č. j. 219/95*

5. Staré Město – „Na Zerzavici“

Poloha „Na Zerzavici“ se nachází ve východní části Starého Města, na bývalé „Špitálské louce“ mezi Starým Městem a Uherským Hradištěm, při původním ústí Jalubského potoka do řeky Moravy, upraveným pozdějšími cisterciáky na tzv. „Svodnici“, tj. strouhu, odvádějící přebytečnou vodu z rybníků. Právě v těchto místech byly ve 30. letech, při stavbě Baťova kanálu narušeny pravěké i slovanské objekty.

- 5/1. Nal.: „Na Zerzavici“ – Baťův kanál, 1935-1936, výzkum K. Hanáka a A. Zelnituse
 Lok.: na východním okraji Starého Města, na hranici katastru s Uherským Hradištěm
 Výzkum: Výkop kanálu v hloubce 7 metrů odkryl se podařilo zachytit profil osmi mohutných vrstev a několika menších vrstev sahajících do hloubky 225 cm. Pod těmito vrstvami se nacházely hradištní objekty, zahloubené do hlinitých písků a do jejich podloží byly zahloubeny i objekty kultury lužických popelnicových polí, objeveny byly i zlomky kultury s lineární keramikou. Prozkoumat se podařilo celkem 54 objektů, z nichž objekty č. 1-10 byly kruhové jámy o různých průměrech s nálezy keramiky a mazanice, objekty č. 11-54 představovaly jak zbytky ohnišť a narušených objektů, tak i pozůstatky staré cesty. Z nálezů a početných povrchových sběrů A. Zelnitia, V. Hrubého a J. Kočiše pochází množství velkomoravské keramiky, mazanice, zlomek žernovu, zvířecí kosti, železná radlice, kopí, opracované kamení i s ostěním atd. Vzhledem k poměrně rozsáhlému sídlišti ze středohradištního období, množstvím nálezům opracovaných pískovcových kamenů a fragmentu ostění, bylo možné předpokládat, že se jedná o pozůstatky kostela sv. Klimenta, který prokazatelně stál podle písemných zpráv z roku 1652 „na lukách jež jsou nejbliže u města Hradiště“ (HRUBÝ 1965, 180). Tuto skutečnost by však bylo nutné doložit výzkumem.
 Lit.: *Hrubý, V. 1965, Staré Město. Velkomoravský Velehrad. Praha, 46-52.*
- 5/2. Nal.: „Na Zerzavici“, 1941-1942, výzkumy A. Zelnitia
 Lok.: u Baťova kanálu, východní okraj Starého Města

- Výzkum: Při stavbě odpadové roury prozkoumal A. Zelnitius objekt č. 55 menší keramický soubor (27 ks keramiky v popelovité vrstvě), kulturně blíže neurčitelné.
- Lit.: *Zelnitius, A. 1937, Výzkum Starého Města. Příspěvek k luštění otázky velkomoravského Velehradu. In: Sb. Velehradský NR č. 8., 14-18.*
- 5/3. Nal.: „Na Zerzavici“, 1949-1953, výzkumy V. Hrubého
 Lok.: u Baťova kanálu, východní okraj Starého Města
 Výzkum: U břehu Svodnice, roku 1949, u můstku prozkoumal V. Hrubý narušenou jámu, asi 6 m dlouhou s nálezy hradištní keramiky, další výzkum provedl v roce 1952, kdy při menší sondě u propusti závlahového kanálu prozkoumal kulturní vrstvy s nálezy keramiky a zvířecích kostí. Poslední objekt, zbytek popelovité jámy se nacházel ve břehu závlahového kanálu a podařilo se z něho zachránit pouze 11 ks keramiky. Na základě těchto výzkumů se V. Hrubý (1965, 50-51) domníval, že zde stála na mírném písčitém pahrbku velkomoravská osada, která měla podle nalezené keramiky poměrně dlouhé trvání od 8. do 10. století. O jejím možném delším trvání uvažoval V. Hrubý i díky nálezům keramiky z 11. – 13. století, objevených při výkopu kanálu, stejně tak i v souvislosti s historickými zprávami, konkrétně se stavbou kostel sv. Klimenta, lokalizovanou přibližně do těchto míst.
- Lit.: *Hrubý, V. 1965, Staré Město. Velkomoravský Velehrad. Praha., 46-52.*

6. Staré Město – „Nad Haltýři“

Poloha „Nad Haltýři“ se nachází v severozápadní části katastru města, na severní straně silnice vedoucí ze Starého Města do Velehradu na severní staroměstské ostrožně. Silnice na Velehrad tak rozděluje ostrožnu na její severní část – „Nad Haltýři“ a jižní část „Padělky“. Jméno souvisí s někdejšími „haltýři“ – jímkami, které sloužily ke sběru vody v tehdejší bažinatém terénu. Právě v těchto místech byly narušeny sídlištní objekty z velkomoravského období při stavbě strojní a traktorové stanice. Jižně od polohy „Nad Haltýři“ prováděl výzkumy i L. Galuška (viz. poloha „Na Valách“, naleziště 1/22 a 1/23, poloha „Stodůlky“, které jsem však nechal v kapitole „Na Valách“, z toho důvodu, že hrobové nálezy z polohy „Stodůlky“ (viz. obr. V. Hrubého – pohřebiště „Na Valách“) spojuje V. Hrubý uvádí s polohou „Na Valách“.

- 6/1. Nal.: „Nad Haltýři“- STS, 1951
 Lok.: S od silnice vedoucí na Velehrad, v místech traktorové stanice
 Výzkum: Při výkopu STS bylo narušeno 6 sídlištních objektů, které se nepodařilo zachránit ani zdokumentovat. Z objektů pocházela jak keramika, tak i zvířecí kosti.
- Lit.: *Hrubý, V. 1965, Staré Město. Velkomoravský Velehrad. Praha, 84.*
- 6/2. Nal.: „Nad Haltýři“ – STS, 1954, výzkum E. Lepky
 Lok.: S od silnice na Velehrad, v místech traktorové stanice
 Výzkum: Při přístavbě sociální budovy STS byly narušeny další sídlištní objekty a kostrové hroby, které prozkoumal E. Lepka. Podařilo se mu odkrýt celkem 11 velkomoravských objektů (kruhové jámy, kovolitecké pece,

popelovité jámy, ohniště a část žlabu – příkopu, zasahujícího se až z polohy „Na Valách“). E. Lepka prozkoumal i 4 kostrové hroby z téhož období.

Lit.: *Nál. zpr. Slovácké muzeum UH č. j. 460/97*

- 6/3. Nal.: „Nad Haltýři“ – STS, 1955-1957, výzkum V. Hrubého a E. Lepky
Lok.: S od silnice na Velehrad, v místech traktorové stanice
Výzkum: V letech 1955-1957 byl na ploše cca 700 m² proveden výzkum, který potvrdil, že se jednalo o samostatný sídlištní okrsek. Prozkoumáno bylo dalších 31 objektů svědčících o zpracovávání barevných kovů (9 kovoliteckých pecí, 2 dílenské objekty, ohniště, obytné domy, 3 železářské pece, 3 výhně, množství strusek, 2 kamenné rotační brusy, hospodářské objekty, studna a opevňovací příkop). Narušeno bylo i dalších 13 kostrových hrobů. Podle nálezové situace se V. Hrubý (1965, 86) domníval, že se zde nacházela samostatná, od okolních sídlišť izolovaná osada, rozčleněná na dva dílenské okrsky – na západní hutnickou a východní kovoliteckou kolonii. Každá z nich měla své dílenské objekty i obydlí, mezi kterými jejich obyvatelé také pohřbívali.

Lit.: *Nál. zpr. Slovácké muzeum UH č. j. 460/97*

- 6/4. Nal.: „Nad Haltýři“ – STS, 1958-1959, výzkum E. Lepky
Lok.: S od silnice na Velehrad, v místech traktorové stanice
Výzkum: V roce 1958 při stavbě sýpky JZD prozkoumal E. Lepka část velkomoravského příkopu o šířce 3,5 m a v délce 5 m. Prozkoumal také narušený velkomoravský kostrový hrob bez milodarů. V roce 1959 prozkoumal další narušený hrob, ve kterém ležela kostra dítěte a u nohou měla malý hrnek.

Lit.: *Nál. zpr. Slovácké muzeum UH, č. j. 478/97*

7. Staré Město – „Padělky“

Poloha „Padělky“ (též „Padělky u Mlýna“) se nachází na hřbetu severní staroměstské ostrožny nad potokem Salaškou. Roztroušenost sídlištních nálezů po rozsáhlé trati vylučuje pokus o stanovení velikosti osady. Jednalo se pravděpodobně o zemědělské sídliště, které vzniklo pravděpodobně v poslední třetině 9. století v údolí na levém břehu potoka Salašky.

- 7/1. Nal.: „Padělky - u Mlýna“, 1940, výzkum V. Hrubého
Lok.: JZ od STS, v blízkosti tzv. Jalubského mostu, lokalizováno přibližně
Výzkum: V roce 1940 prozkoumal V. Hrubý rozoranou jámu s nálezy keramiky z období velkomoravského i pozdně hradištního.
Lit.: *Hrubý, V. 1965, Staré Město. Velkomoravský Velehrad. Praha, 397.*
- 7/2. Nal.: „Padělky - u Mlýna“, 1955, výzkum V. Hrubého
Lok.: JZ od STS, v blízkosti tzv. Jalubského mostu, u železniční trati Břeclav-Přerov, lokalizováno přibližně

- Výzkum: V roce 1955 byl v této trati zachycen sídlení objekt – chata obdélníkovitého půdorysu, kolem které bylo nahromaděno množství osteologického materiálu, železných nožů, hradištní keramiky, přeslen aj. Na vedlejší parcele, ve vzdálenosti cca 170 m, při stavbě a úpravách terénu Vyšší hospodářské školy, byl objevený rozebraný základ dvou zdí, navzájem se křížovitě protínajících (délka ramene kříže byla 3,5 m). V. Hrubý interpretoval nález jako základy větrného mlýna. Dále se podařilo zachytit štěrkem upravovanou cestu.
- Lit.: *Hrubý, V. 1965, op. cit.*
- 7/3. Nal.: „Padělky – u Mlýna“, 1959, výzkum V. Hrubého
 Lok.: uprostřed severní staroměstské ostrožny, lokalizováno přibližně
 Výzkum: Přibližně 250 m JV od základů větrného mlýna prozkoumal V. Hrubý 2 sídlištní objekty, ve kterých byly objeveny zlomky keramiky středohradištních nádob, uhlíky a propálené pískovcové kameny.
- Lit.: *Hrubý, V. 1965, op. cit.*
- 7/4. Nal.: „Padělky – Špilov“, 1994, výzkum L. Galušky
 Lok.: SZ okraj Starého Města, u silnice I/55
 Výzkum: Poloha „Špilov“ pouze sousedí s polohou Padělky (rozděluje je státní silnice). Lokalita zde byla zařazena z důvodu příslušnosti k severní ostrožně Starého Města. Výzkum zde byl vyvolán stavbou tzv. malého silničního obchvatu. Podařilo se zde prozkoumat 4 spodní části sídlištních objektů z období lužické fáze popelnicových polí.
- Lit.: *Galuška, L. 2002, Deset let archeologických výzkumů Moravského zemského muzea v oblasti Starého Města (1992 – 2001). In: PV 2001, 51-69.*

8. Staré Město – „Na zahrádkách“

Poloha „Na Zahrádkách“ se nachází na SV okraji Starého Města, přibližně 150 m severně od osady „Na kostelíku“, na mírné vyvýšenině z váťých písků. Povrchové vrstvy s nálezovým horizontem byly již v minulosti odorány a zachovaly se tak pouze zbytky jednotlivých objektů a kostrových hrobů. Rekonstrukce sídliště proto není možná, pouze je možné konstatovat, že na této trati, zvedající se v období Velké Moravy vysoko na hladinu říční sítě, stála v poslední třetině 9. století obytná stavení, u kterých zároveň byly pochováváni i jejich zemřelí.

- 8/1. Nal.: „Na Zahrádkách“, 1959-1960, výzkum E. Lepky a V. Hrubého
 Lok.: na mírné vyvýšenině, cca 150-170 S od ulice sv. Víta
 Výzkum: V březnu roku 1959 provedl E. Lepka průzkum 2 orbou narušených velkomoravských objektů a tří kostrových neurčitelných hrobů. V blízkosti nasbíral také keramický materiál kultury s lineární keramikou a lužické kultury. V. Hrubý zde po té provedl sondážní výzkum, který zachytil dalších 7 hrobů a 3 sídlištní objekty. Další 4 kostrové hroby a 2 sídlištní objekty byly odkryty v roce 1960. Z objektů pocházely nálezy keramiky ze střední doby hradištní, z kostrových

hrobů se podařilo zachránit velkomoravskou keramiku, železné nože a stříbrnou hrozníčkovitou náušnici.

Lit.: Nál. zpr. Slovácké muzeum UH, č. j. 483/97

9. Staré Město – tzv. „Christinův val“ a vnější opevnění Starého Města

Takzvaný „Christinův val“, nebo-li část vnějšího staroměstského opevnění, zabírá více poloh („Na Špitálkách“, „Čertův kút“, „Na Písečnici“, „Na Širůchu“) a přehrazoval tak celou jižní staroměstskou ostrožnu od břehu řeky Moravy až po údolí potoka Salašky na severu. Val byl pojmenován po učiteli J.J. Christinovi, který jej rozpoznal už roku 1874. V té době se fortifikace jevila jako nevysoký násyp, který I. L. Červinka prohlásil za pouhou terénní vlnu, vzniklou protisměrnou orbou. Od té doby se názory o této otázce rozcházely, aniž zde byl proveden výzkum. Roku 1898 byla větší část Christinova valu takřka úplně zničena, protože na jeho tělese byla vybudována spojovací silnice, vedoucí od křižovatky u vlakového nádraží k silnici Staré Město – Velehrad.

Jak výzkumy ukazují, připínal se tento val k vysokému břehu řeky Moravy v poloze „Špitálky – U stohu“ u jihovýchodního rohu dnešního cukrovaru. Odsud vedl jeho úsek přímo na sever, ke křižovatce silnic Staré Město – Zlechov a Staré Město – Jalubí. Po té pokračoval úsekem tvořeným obloukem stáječícím se mírně k východu a přepínal tzv. Velehradskou ostrožnu směrem do údolí potoka Salašky a odtud severovýchodním směrem přetínal trať „Padělky u mlýna“ až k silnici Staré Město – Velehrad (L. GALUŠKA 1998, V. HRUBÝ 1965).

9/1. Nal.: „Špitálky – U stohu“, Christinův val, 1954
Lok.: v JZ části Starého Města, v blízkosti základů velkomoravského kostela „Na Špitálkách“

Výzkum: V blízkosti betonové silážní jámy byl proveden pracovníky Archeologického ústavu ČSAV a MZM v Brně výzkum zbytku valu. Bylo zde zjištěno palisádové opevnění, provázené na vnější straně hlubokým příkopem. Málo výrazné zbytky valu byly patrné až k silnici podél zdi cukrovaru, v délce přibližně 48 m, na parcelu č. 243. Příkop byl zasypán a dnes po něm vede polní cesta na parcele č. 4509. Nejlépe byl zbytek valu patrný na okraji břehu slepého říčního ramene, 16 m od jihovýchodního rohu cukrovarní zdi, kde dosahoval výšky 1,19 m nad dnešní okolní úrovní a 2,09 m nad úrovní souběžné cesty. Hlinitopísčité násyp byl tehdy zachycen u spodní části v šířce 7,45 m. Podle nálezové situace se jednalo zřejmě o dvě paralelní dřevěné stěny s prostorem uvnitř vyplněným hlínou a šterkem. Její výšku odhadoval V. Hrubý na 3,5 – 4 m. Před čelem hradby běžel příkop, u okraje 4,8 m a u dna 2 m široký, 2,3 m hluboký. Tato fortifikace byla zachycena 2 m širokou a 18 m dlouhou sondou.

Lit.: Hrubý, V. 1965, *Staré Město. Velkomoravský Velehrad. Praha*, 214-220.

9/2. Nal.: „Širůch – Nad polním mlýnem“ a „Padělky u mlýna“, Christinův val, 1954 -1955, výzkum V. Hrubého a E. Lepky,
Lok.: v SZ části Starého Města

- Výzkum: V letech 1955-54 byl proveden výzkum v poloze „Širůch“, podél východní strany spojovací silnice až k budovám polního mlýna. Zde bylo možné sledovat zbytky valového opevnění, snad i se zbytky „brány“ do někdejšího velkomoravského hradiska. Severní část byla narušena terénními úpravami pro stavbu Vyšší hospodářské školy. Při nich bylo zachyceno i pokračování opevnění v poloze „Padělky u mlýna“ a sondážním výzkumem bylo zachyceno pokračování opevnění až k velehradské silnici. V těchto místech byl vybudována trojitá palisádová hradba, zapuštěná do širokého žlabu (130 cm hluboký a 200 cm široký, u dna zúžen na 70 cm) zachyceného v délce 400 cm.
- Lit.: *Nál. zpr. Slovácké muzeum UH, č. j. 470/97*
- 9/3. Nal.: „Padělky u Mlýna“, 1993, výzkum L. Galušky
 Lok.: na ploše areálu Školního statku, SV okraj města
 Výzkum: Výzkum byl realizován v souvislosti s výstavbou tzv. malého silničního obchvatu, nedaleko míst, kde prováděl výzkum V. Hrubý v roce 1955. V jeho rámci byly provedeny dva řezy v místech předpokládaného vnějšího opevnění Starého Města. Podařilo se zachytit 2 m široký žlab se stopami po kulech v jeho dně a drobné kameny v jeho výplni.
- Lit.: *Galuška, L. 2002, Deset let archeologických výzkumů Moravského zemského muzea v oblasti Starého Města (1992 – 2001). In: PV 2001, 51-69.*
- 9/4. Nal.: „Kopánky“, 1994, výzkum L. Galušky
 Lok.: SZ okraj Starého Města, u vjezdu na Pilu
 Výzkum: Při výstavbě tzv. malého silničního obchvatu bylo prozkoumáno výrazné příkopovité zahloubení, široké 6-7 m a hluboké 2-2,5 m, část vnějšího opevnění a pokračování tzv. „Christinova valu“. Podél jeho vnitřního okraje se nacházely i stopy po kulech. Ve spodní vrstvě příkopu se podařilo objevit několik keramických zlomků středohradištního stáří, v horní vrstvě byly objeveny novověké nálezy (cihly, recentní železa atd.). Obě vrstvy od sebe oddělovala nevýrazná spálená vrstva se zbytky uhlíků.
- Lit.: *Galuška, L., 2002, op. cit.*

Stavba 5508 Staré Město – Moravský Písek

6. KOSTELANY

6.1. Za humnama (lokalizováno přibližně)

Lokalita se nachází cca 150 m JZ od středu obce, 100 m S od toku řeky Moravy. Roku 1979 zde byl při zemních pracích narušen kostrový hrob zapuštěný do lužické kulturní vrstvy. Kostra muže byla bez milodarů, proto není jasné, zda je stejného stáří jako nálezy kostí a keramiky pocházející z profilu a náležící lužické kultuře.

Lit.: Snášil, R. – Procházka R. 1981, Lužické sídliště a hradištní hrob z Kostelan. In: PV 1979, 26.

6.2. Raztoky (lokalita již není na mapě)

Lokalita se nachází při SV okraji obce u toku řeky Moravy. Z povrchových sběrů V. Hrubého ze 40. let minulého století pochází z této trati větší množství především keramiky a štípané industrie kultur s lineární keramikou a MMK, ojediněle kultury středodunajské mohylové a zlomek laténského skleněného náramku.

Lit.: známé pouze z nálezů uložených ve Slovákém muzeu v Uherském Hradišti

7. NEDAKONICE

7.1. Díly od Polešovic

Naleziště se nachází západně od železniční stanice v Nedakonicích. Ve 30. – 40. letech zde V. Hrubý prozkoumal pohřebiště slezsko-platěnického stupně popelnicových polí – celkem 26 hrobů s bohatou keramickou výbavou.

Lit.: Hrubý, V. 1942, Popelnicové pole v Nedakonicích. In: Sb. Velehradský NŘ 13, 88-115.

7.2. Horní Padělky a Dolní Padělky

Lokalita se nachází v širším prostoru dnešní železniční stanice v Nedakonicích. Při stavbě vlakového nádraží zde byly narušeny polykulturní vrstvy s početnými nálezy keramiky a broušené industrie kultury s lineární keramikou, MMK a kultury kanelované, známé jsou i nálezy únětické, lužické a platěnické keramiky.

Lit.: známé pouze z nálezů uložených ve Slovákém muzeu v Uherském Hradišti

7.3. Přední Díly (lokalizováno přibližně)

Lokalita se nachází cca 200 m SV od křižovatky silnic Zlechov – Staré Město v severní části intravilánu obce. Ve 30. letech minulého století zde bylo narušeno a následně prozkoumáno polykulturní sídliště – objekty věteřovské kultury a středohradištní objekty.

Lit.: Hanák, K. 1933, Výroční zpráva o činnosti spolku. In: Sb. Velehradský NŘ 4, 4-6.

7.4. Sádek (lokalizováno přibližně)

Lokalita se nachází cca 150 SV od školy. Z povrchových sběrů a menších výkopů především Spolku Velehradského jsou známy blíže neurčené nálezy kultury jordanovské, lužické, hradištního a středověkého období.

Lit.: Hanák, K. 1932, Po stopách zašlých hradisk staroslovanského Velehradu. In: Sb. Velehradský NŘ 4, 4.; týž op. cit. 1933 (výše); Měřínský, Z. 1980, Morava za husitských válek ve světle archeologických nálezů a výzkumů. In: Archaeologia Historica 5, 35-37.

7.5. Přídanky

Lokalita se nachází u podjezdu železnice v jižní části obce. Při modernizaci železniční trati v lednu roku 2001 zde bylo narušeno a následně záchranným výzkumem prozkoumáno celkem 25 objektů z období popelnicových polí (velaticko-podolský horizont) a jedna jáma s neúplným kostrovým pohřbem z období únětické kultury.

Lit.: Vaškových, M. – Menoušková, D. 2003, Nové poznatky k osídlení Uherskohradištska. In: Slovácko 2002, XLIV, 93-112.

8. POLEŠOVICE

8.1. Městečko (již není na mapě)

Lokalita se nachází cca 450 m SZ od hřbitova. Při průzkumu na nezastavěných plochách zde byla objevena destrukce kopulovité pece s početnými nálezy středověkých keramických střepů a celý pohár datovaný do poloviny 13. století.

Lit.: Snášil, R. 1972, Středověký pohár z Polešovic (okr. Uh. Hradiště). In: PV 1971, 110-111.

8.2. Míšky (již není na mapě)

Naleziště se nachází před domem č.p. 675 v obci. Při stavebních pracích byla zachycena vtesávaná hliněná kopulovitá pec a obilní jáma ze 13. – 14. století.

Lit.: ústní sdělení R. Snášila

8.3. Nivy a Torštot

Naleziště se nachází na terénní vlně u zemědělského družstva v Polešovicích a železniční trati Staré Město – Břeclav. Jedná se o polykulturní lokalitu zkoumanou v 60. – 70. letech systematicky R. Snášilem. Výzkumy v severnější části – Nivky – doložily osídlení ostrožny kulturou s MMK, velatickou a laténskou. V jižní části ostrožny – Torštotu – byly objeveny především pozůstatky zaniklé středověké vsi Záblacan, ale i nálezy z období halštatu, latěnu a z období Velké Moravy.

Lit.: Nekuda, V. 1961, Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu, 51.; Snášil 1965, Archeologické zjišťovací a záchranné výzkumy Slováckého muzea v roce 1965. In: Slovácko, 151.; týž 1978, Předběžné výsledky výzkumu 8. a 9. výzkumné sezóny Záblacan, obec Polešovice. In: PV 1976, 71.; týž 1995, Polešovice ve světle archeologických pramenů. In: Polešovice 1595 – 1995, Velehrad.

8.4. Zmolky (Nivky)

Naleziště se nachází JZ od Polešovic u hranice katastru s Moravským Pískem. Roku 1990 zde byl objevený depot bronzových předmětů velatické kultury. Depot byl objeven na ploše cca 30 x 15 m. Celková váha depotu je 60 kg a byl tvořen celými předměty i zlomky bronzových spon, náramků, falér, nožů, sekeromlatů, i zlomků opasku. Již dříve před tímto nálezem zde R. Snášil prozkoumal sídliště velatické kultury.

Lit.: Skopal, R. 1993, Depot bronzové suroviny z mladší doby bronzové v Polešovicích (okr. Uherské Hradiště). In: PV 1990, 80.; Snášil R. 1995 op. cit.,; Salaš, M. 1997, Der Urnenfelderzeitliche Hortfund von Polešovice. Brno.

9. MORAVSKÝ PÍSEK

9.1. Padělky (není na mapě)

Z této trati jsou známy ojedinělé nálezy keltské keramiky.

Lit.: Holas, J. 2000, Dějiny obce v datech. In: Moravský Písek. 700 let od první písemné zmínky o obci, 20.

9.2. pískovna, Kladichov též Kladíkov

9.2.1. paleolit

Lokalita se nachází na hranici katastrů Moravského Písku a Polešovic v inundaci řeky Moravy. V pískovně byly roku 1971 objeveny zbytky dvou mamutích klů.

Lit.: Snášil, R. 1972, Nález dvou mamutích klů u Moravského Písku. In: PV 1971, 15-16.

9.2.2. doba bronzová

Roku 1971 prozkoumal ve zdejší pískovně R. Snášil sídlištní jámu, která obsahovala početné zlomky keramických nádob – zrekonstruováno celkem 24 ks větších mísovitých nádob z období velatické kultury.

Lit.: Snášil, R. 1972, Keramický depot z velatického sídliště u Moravského Písku. In: PV 1971, 58-59.

IV. Terénní průzkumy

Stavba 5506 Napajedla – Babice (mimo tuto obec)

Terénní průzkum probíhal v měsíci listopadu a první dekádě prosince, přibližně v místech budoucí komunikace a předpokládaného výskytu archeologických nálezů podle konfigurace terénu a na základě podkladů zjištěných při studiu literatury. Na katastru Napajedel bylo možné provést sběry pouze v úseku 0.0 – 2.0 km, kde se nacházela převážně oranice. Lokalita č. 1.7. v poloze „Dolní Padělky“ zřejmě přímo stavbou narušena nebude, spíše až v úseku napojení stavby na obchvat Otrokovic. Jednalo se zde ovšem o menší plochu bez viditelných narušených objektů. Úsek 2.0 – 3.0 km nebylo možné prosbítat vzhledem k zástavbě a soukromým pozemkům. V úseku Napajedla – Spytihněv (km 4.0 – 6.0) bylo možné povrchovou prospekci provést až od km 4.8, kdy plánovaná silnice tunelem přechází do svahu nad nivou řeky Moravy. V úseku, kde se nachází poloha „Němeča“ je dnes částečně příkop u silnice a travnatý porost – sběry nebylo možné provést, nicméně trasa silnice určitě tuto lokalitu protne, už vzhledem k tomu, že díky sondážnímu průzkumu M. Vaškových a P. Škrdly z roku 2002 lze konstatovat, že se jedná o sjetý svah s kulturní vrstvou, který je roztažený pravděpodobně do více desítek metrů. Mezi Spytihněví a Babicemi nebylo možné díky vzrostlému ozimu provést průzkum (km 6.5 – 7.5). Z tohoto úseku nejsou prozatím známe žádné lokality ani z literatury ani z dřívějších sběrů. Na katastru Babic (km 8.0 – 9.0) bylo možné sbírat po obou stranách silnice do Kudlovic i v okolí Kudlovického potoka. Zde byla lokalizována poloha č. 3.4., která však (podle měření autora) se nachází ve vzdálenosti cca 100 m od plánované trasy a zřejmě by neměla být narušena.

Pozitivní archeologické lokality na základě terénního průzkumu

1.7. Napajedla „Dolní Padělky“

Lokalita se nachází po pravé straně stávající silnice Napajedla – Otrokovice před průmyslovou zónou. Z povrchové prospekce byly zachyceny ojedinělé keramické střepy, rámcově z období mladšího pravěku přibližně v místech začátku stavby u trati „Dolní Padělky“. Jednalo se spíše o sporadické nálezy.

Stavba 5507 Babice – Staré Město

Terénní průzkum probíhal v měsíci listopadu a prosinci, přibližně v místech budoucí komunikace a předpokládaného výskytu archeologických nálezů podle konfigurace terénu a na základě podkladů zjištěných při studiu literatury. V úseku Babice – Huštěnovice až k Traplicím byl vzrostlý ozim – sběry nebylo možné provádět, naopak zoraná pole se nacházela mezi Babicemi a Kudlovicemi a Huštěnovicemi a Sušicemi. V úseku km 9.0 – 10.0 se nacházel jak vzrostlý ozim – v blízkosti Jankovického potoka i ojediněle dále, tak i oranice – zde byly získány sběry z lokalit 4.2 a 4.5 na katastru Huštěnovic, známých ze sběrů již V. Hrubému. Lze předpokládat, že zejména lokalita na Nivkách (4.2.) bude alespoň částečně výstavbou zachycena. Úsek km 11.0 – 12.0 (vlastně až ke katastru Starého Města) byl z větší části tvořený ozimem a zatravněnými plochami, v okolí km 13.0 i vinohradem, částečně i ornou půdou, archeologické nálezy zde nebyly zachyceny.

Pozitivní archeologické lokality na základě terénního průzkumu

3.4. Babice „Čtvrtky“

Lokalita se nachází po pravé straně silnice Babice – Kudlovice, cca 200 m SZ od hřbitova v Babicích. Ojedinelé roztroušené nálezy pravděpodobně neolitické či mladobronzové hrubší keramiky. Spíš orbou rozvlečená kulturní vrstva než narušené objekty.

4.2. Huštěnovice – „Padělky a Nivky“

Na lokalitě známé z literatury především ze 30. let minulého století nasbíráno celkem 10 ks hrubší, pravděpodobně neolitické keramiky.

4.5. Huštěnovice – Sušice „Padělky“ na pomezí katastrů

Lokalita se nachází po levé straně silnice Huštěnovice – Sušice na mírném svahu – terénní vlně. Na větší ploše ojedinelé nálezy štípané neolitické industrie (cca 8 ks čepelek) a dvou zlomků blíže neurčitelné pravěké keramiky.

Stavba 5508 Staré Město – Moravský Písek

Terénní průzkum probíhal v měsíci listopadu a prosinci, přibližně v místech budoucí komunikace a předpokládaného výskytu archeologických nálezů podle konfigurace terénu a na základě podkladů zjištěných při studiu literatury. Na katastru Starého Města bylo možné povrchovou prospekci provést zejména v úseku 13.5 – 15.0 km, ovšem s negativním výsledkem, od km 16.0 – 20.0, tedy přibližně od napojení obchvatu Uherského Hradiště až po katastr Nedakonice se nacházely jak zatravněné plochy, tak především ozim. Z tohoto úseku jsou známy lokality spíše z opačné, levé strany silnice (katastr Kostelan), blíže k řece Moravě. Naopak jiná situace byla v úseku od Nedakonice do Polešovic (km 20.0 – 22.0) kde byla ornice a bylo možné ověřit již dříve známé lokality v terénu. V úseku kolem km 21.0 zřejmě bude narušeno sídliště (?) z mladší doby bronzové, další zhruba na km 21.5 (č. 7.1), které bylo prozkoumáno jen částečně záchranným výzkumem roku 2001 (č. 7.5). Poloha č. 8.5 známá již R. Snášilovi (pravděpodobně sídliště z doby bronzové) zřejmě narušena nebude, nachází se výše od plánované trati. Povrchový průzkum bylo možné provést díky oranici i mezi úseky 22.0 – 23.5 km, kde ovšem nebylo nově objeveno žádné naleziště. Plánovaná trasa však spíše okrajově naruší polykulturní lokalitu se zaniklou středověkou vsí Záblačany (č. 8.3), zkoumanou více sezón R. Snášilem i pracovníky ÚAPP v Brně. V úseku km 24.0 – 26.0 nebylo možné zkoumat pro převládající ozim, částečně les i soukromé pozemky, nelze ovšem vyloučit narušení mladobronzových objektů v úseku kolem km 24.5, kde by se mohly nacházet objekty z již prozkoumaného sídliště popelnicových polí, podle autorů výzkumů rozsáhlejšího charakteru (9.2).

Pozitivní archeologické lokality na základě terénního průzkumu

7.1. Nedakonice „Díly od Polešovic“

Na lokalitě známé z literatury nasbírány na větší ploše roztroušené nálezy pravěké keramiky, pravděpodobně neolitické, ale i z období popelnicových polí, celkem cca 30 ks.

8.5. Polešovice „Na Drahách“

Lokalita se nachází po pravé straně od silnice Nedakonice – Polešovice, u JV kraje intravilánu městečka Polešovice. Nasbíráno cca 15 ks hrubší keramiky z období popelnicových polí.

8.6. Polešovice „Zmolky“

Lokalita se nachází po levé straně silnice Polešovice – Moravský Písek, na hranici obou katastrů. Povrchovým sběrem zjištěny střepy keramiky pravděpodobně z období popelnicových polí.

V. Letecká prospekce a její výsledky

1. Zadání úkolu

Průzkumný let v rámci záchranného archeologického výzkumu byl uskutečněn v souladu s paragrafem č. 22 zákona č. 20/1987 Sb. a ve znění následných novel. Vyplynul ze společenské nutnosti výzkumu území s archeologickými nálezy na okresech Olomouc a Přerov.

Letecký průzkum jako součást záchranného archeologického výzkumu probíhal podle hospodářské smlouvy uzavřené mezi MENHIR, o. s. zastoupeným PhDr. Jaroslavem Peškou a Ředitelstvím silnic a dálnic Brno, a to po dohodě obou stran. Výzkumné práce vyvolala investiční akce budování dálniční komunikace R 55/0,0-26,0 (Sekce 1-2: Napajedla – Moravský Písek).

2. Finanční a technické zajištění úkolu

Vzhledem k nepřízní počasí nebylo možné uskutečnit potřebné lety v r. 2004, byly proto přesunuty na březen 2005.

Zajištění leteckého průzkumu zahrnovalo nájem letounu, archeologa-specialistu, nákup fotomateriálu, následné zpracování fotografickou laboratoří apod. Let byl uskutečněn letounem Cessna 150 OK XKB letecké firmy Bemoair Brno-Tuřany/Letiště. Následovalo vypracování závěrečné zprávy včetně vynesení zjištěných příznaků (především vegetačního rázu) do přiložených mapových listů plánované stavby.

3. Dřívější poznatky o nalezišti

Z dřívějších období pocházejí z uvedené trasy budované dálnice R 55 početné archeologické nálezy uložené v muzeích Přerov, Zlín, Uherské Hradiště, Moravské zemské muzeum a publikované v odborné literatuře. Opět jde o důležité území povodí Moravy jako pravěké severojižní komunikace (adriaticko-baltické spojnice) v podobě tzv. jantarové stezky. Na území dnešních Otrokovic se navíc nachází křižovatka pravěkých stezek. Jde o odbočku proti toku Dřevnice (levobřežní přítok Moravy) a Lutomínky, které směřují z nitra oblasti Vizovické vrchoviny a Hostýnských vrchů a sousedících již Povážím.

4. Geologické podmínky

Jde o území na rozhraní Hornomoravského a Dolnomoravského úvalu V okolí Napajedel Morava vtéká do jakési brány, kde se navzájem přibližují poslední vrcholky severovýchodního okraje Chřibů na pravém a zalesněné pahorky západního okraje Vizovické vrchoviny na levém břehu. Vyskytují se kvalitní půdy na sprašovém podloží. Sprašové podloží ale na druhou stranu je náročné pro leteckou prospekci využívající jak porostové, tak půdní příznaky. V Dolnomoravském úvalu je údolní niva Moravy tvořená fluvizememi, které jsou často podmáčené a opět nepříznivé pro leteckou prospekci.

5. Půdní typy

Zájmové území pokrývají zejména hnědozemní půdy, v nivách vodních toků pak fluviální půdy. Niva jižně od Napajedel až po Moravský Písek leží již na písčitéch nánosech řeky Moravy.

6. Prospekční práce

Prospekční práce probíhaly již v červnu 1997 za jiným účelem - průzkum důležité pravěké stezky Pomoravím, poté 31. 3. 2005.

7. Výsledky a závěry

Sledovaná trasa budované dálniční komunikace R 55/Sekce 1-3 (Napajedla - Moravský Písek); 01,0-26,0 km leží v důležitém území s archeologickými nálezy. Možné archeologické lokality se nacházejí především na mírně vyvýšené říční terase na pravém břehu Moravy, a to evidentně mimo inundační nivu. Ve většině případů jde o bezpečnější polohy než u současné obytné zástavby.

VYHODNOCENÍ LETECKÉ ARCHEOLOGICKÉ PROSPEKCE V TRASE TĚLESA R 55, stavba 5506 – 5508 (Napajedla – Moravský Písek) *(lokality označeny symbolem LP, pozitivní tučně)*

LP 1 NPAJEDLA I, okr. Zlín

Porostové příznaky rázu pravidelných čtyřúhelných půdorysů (pět a více) a bodových objektů se nacházejí na rozlehlější ploše polí východně od runwaye letiště 17-35 v Otrokovicích a kolem areálu letecké továrny Zlín Otrokovice.

Výstavba komunikace může zasáhnout předpokládanou lokalitu (Foto č. 1-4; pláněk č. 1).

LP 2 BABICE I, okr. Uherské Hradiště

Leteckou prospekci jsem ověřil zjištění lokality ve vzdálenosti asi 600-800 m severozápadně od okraje vsi, trať Nekázanec. Jde o půdní barevné kontrasty příznaky velkého plošného objektu a dalších bodových objektů. Doklady možných archeologických objektů se nacházejí na úseku R 55/7,0-7,5 km. Výstavba komunikace může zasáhnout předpokládanou lokalitu.

LP 3 BABICE III, okr. Uherské Hradiště

Barevné půdní kontrasty pravděpodobně nové lokality jsem doložil v sousedství a částečně snad i v místě budoucí křižovatky. Nacházejí se na poli mezi místním hřbitovem (západně od něj) a vodotečí (Kudlovický potok) tekoucí z Kudlovic. Traťový název v mapovém podkladu zní „Díly“. Možná archeologická lokalita má charakter tmavě probarvené plochy. Výstavba komunikace pravděpodobně zasáhne lokalitu v km 8.1 – 8.6.

LP 4 KUDLOVICE I /BABICE II, okr. Uherské Hradiště

Opětovné ověření předpokládaných antropomorfních aktivit s doklady v podobě barevných půdních změn jsem zaznamenal (úsek R 55/8,0 km) do vzdálenosti 400 m východně od Kudlovic. Sídliště zasahuje až k severovýchodnímu okraji Kudlovic. Výstavba komunikace může zasáhnout předpokládanou lokalitu přivaděčem MÚK Babice.

LP 5 SUŠICE I/HUŠTĚNOVICE I, okr. Uherské Hradiště

Leteckou prospekci jsme potvrdili barevné kontrasty půdního prostředí na rozsáhlém území na polích cca 50 – 500 m při jižním okraji obce Sušice a 400 – 900 m ssv od Huštěnovic až po severní okraj vsi Babice, a to po obou stranách Jankovického potoka. Jde o polohu na levé straně silnice ze Sušic do Huštěnovic mezi tratěmi Padělky a Nad Loukou (délka činí 600-800 m). Bodové objekty se nacházejí v rozmezí úseku km 8.9-10.1. Výstavba komunikace zasáhne předpokládanou lokalitu.

LP 7 STARÉ MĚSTO I, okr. Uherské Hradiště

Další možná velkoplošná archeologická lokalita byla potvrzena leteckou prospekci na jihozápadním až severozápadním okraji městské aglomerace. Předpokládaná lokalita je charakterizována barevnými půdními kontrasty na velké ploše. Jedná se o areál mezi tratěmi Záhlaviny za zemědělským areálem a Padělky od Kostelan v místě křižovatky komunikace č. R 55 s obchvatem I/50 města Uherského Hradiště a v prostoru MÚK Staré Město - jih. Již v r. 1994 jsem zde určil několik dlouhých liniových anomálií (Kovárník 1996, 184). Výstavba komunikace může zasáhnout předpokládanou lokalitu (Foto 20-23; plánec č. 5).

LP 6 STARÉ MĚSTO II, okr. Uherské Hradiště

Předpokládanou archeologickou lokalitu jsem identifikoval 1500 – 1700 m východně od Uherského Hradiště, na katastru Starého Města. Vzpomenuté pole leží na levobřeží Jakubského potoka. Lokalita má podobu čtyř výrazných tmavých půdních liniových anomálií. Místo nálezů z východní strany vymezuje slepé rameno řeky Moravy. Na opačném konci městské aglomerace jsem již v r. 1994 zjistil několik dlouhých liniových substrukcí (Kovárník 1996, 184). Výstavba komunikace leží mimo plochu lokality (Foto č. 18-19; plánec č. 4).

LP 8 KOSTELANY NAD MORAVOU I, okr. Uherské Hradiště

Předpokládaná archeologická lokalita se nachází na mírné vyvýšenině asi 1650 – 1950 m ssv od okraje obce Kostelany n/M. Pole nese traťový název Jezírka. Opět se zde vyskytuje příznačné tmavohnědé zbarvení půdy. Výstavba komunikace leží mimo plochu lokality.

LP 9 NEDAKONICE I, okr. Uherské Hradiště

Možná archeologická lokalita se nachází asi 300 – 700 m severně od okraje Nedakonic (proti místnímu nádraží). Opět je pro ni příznačná barevné půdní změny tmavohnědého až hnědočerného odstínu. Jde o úsek km 21.0 R 55. Výstavba komunikace může zasáhnout předpokládanou lokalitu, neboť se nachází v její bezprostřední blízkosti.

LP 10 NEDAKONICE II, okr. Uherské Hradiště

Velká lokalita s barevnými půdními odlišnostmi leží na západním až severozápadním okraji Nedakonic (lokalita II). Šedočerně zbarvená půdní anomálie se rozkládá od místní polní trati Dolní padělky po kótu Draha (182 m n. m.) u jižního okraje Polešovic a dále zahrnuje trať Přídanky. Výstavba komunikace pravděpodobně zasáhne předpokládanou lokalitu, včetně přeložky silnice II/427.

LP 11 POLEŠOVICE I, okr. Uherské Hradiště

Druhá část předpokládané archeologické lokality se může nacházet jižně od Polešovic a zasahuje do vzdálenosti 900 m od jižního okraje obce. Od sousední východní části možné lokality Nedakonice II ji oddělují trati Zelnice, Bařiny a Prostřední louky. Výstavba komunikace zasáhne předpokládanou lokalitu.

LP 12 POLEŠOVICE II, okr. Uherské Hradiště

Shodně šedočerně probarvená ornice se nachází dále západním směrem od možné lokality Polešovice I. Uvedené změny zbarvení půdy se vyskytují kolem zemědělského areálu a zvláště v jižním směru. Přibližně odhadnuté rozměry se mohou pohybovat v rozmezí 550 x 600 m. Výstavba komunikace může zasáhnout předpokládanou lokalitu (Foto č. 36-38; plánec č. 7).

LP 13 MORAVSKÝ PÍSEK I, okr. Uherské Hradiště

Díky barevným odlišnostem ornice lze uvažovat o možné větší lokalitě u severozápadního okraje Moravského Písku. Barevné půdní anomálie se nacházejí v okolí

obou zemědělských areálů. Výstavba komunikace může zasáhnout předpokládanou lokalitu v místech MÚK Moravský Písek.

Literatura

Kovárník, J. 1996: Přínos letecké archeologie k poznání pravěku a rané doby dějinné na Moravě (1983-1995), AR XLVII, 177-193, Tab. V-VI, 273-274.

VI. Hodnocení historických leteckých snímků

1. Zadání úkolu

Vyhodnocení odvozených leteckých měřičských snímků jsme uskutečnili za účelem průzkumu v rámci záchranného archeologického výzkumu, a to v souladu s paragrafem č. 22 zákona č. 20/1987 Sb. a ve znění následných novel. Vyplynulo ze společenské nutnosti výzkumu území s archeologickými nálezy na okresech Olomouc a Přerov.

Vyhodnocení odvozených leteckých měřičských snímků jako součást záchranného archeologického výzkumu probíhalo podle hospodářské smlouvy uzavřené mezi MENHIR, o. s. zastoupeným **PhDr. Jaroslavem Peškou a Ředitelstvím silnic a dálnic Brno**, a to po dohodě obou stran. Výzkumné práce vyvolala investiční akce budování dálniční komunikace R 55/0,0-26,0 (Sekce 1-2: Napajedla – Moravský Písek).

2. Finanční a technické zajištění úkolu

Zajištění vyhodnocení odvozených leteckých měřičských snímků leteckého průzkumu zahrnovalo archeologa-specialistu, nákup - pronájem leteckých fotogrammetrických snímků z Vojenského měřičského a hydrometeorologického úřadu v Dobrušce a následné vypracování závěrečné zprávy včetně vynesení zjištěných příznaků (především vegetačního rázu) do přiložených mapových listů plánované stavby.

3. Dřívější poznatky o nalezišti

Z dřívějších období pocházejí z uvedené trasy budované dálnice R 55 početné archeologické nálezy uložené v muzeích Přerov, Zlín, Uherské Hradiště, Moravské zemské muzeum a publikované v odborné literatuře. Opět jde o důležité území povodí Moravy jako pravěké severojižní komunikace (adriaticko-baltické spojnice) v podobě tzv. jantarové stezky. Na území dnešních Otrokovic se navíc nachází křižovatka pravěkých stezek. Jde o odbočku proti toku Dřevnice (levobřežní přítok Moravy) a Lutomínky, které směřují z nitra oblasti Vizovické vrchoviny a Hostýnských vrchů a sousedících již Povážím.

4. Geologické podmínky

Jde o území na rozhraní Hornomoravského a Dolnomoravského úvalu V okolí Napajedel Morava vtéká do jakési brány, kde se navzájem přibližují poslední vrcholky severovýchodního okraje Chřibů na pravém a zalesněné pahorky západního okraje Vizovické vrchoviny na levém břehu. Vyskytují kvalitní půdy na sprašovém podloží. Sprašové podloží ale na druhou stranu je náročné pro leteckou prospekci využívající jak porostové, tak půdní příznaky.

5. Půdní typy

Zájmové území pokrývají zejména hnědozemní půdy, v nivách vodních toků pak fluvialní půdy. Niva jižně od Napajedel leží již na písčitéch nánosech řeky Moravy.

6. Prospekční práce

Prospekční práce probíhaly na základě studia a vyhodnocení leteckých fotogrammetrických snímků zapůjčených za finanční náhradu z Vojenského měřičského a hydrometeorologického úřadu v Dobrušce. Jde o odvozené letecké měřičské snímky ev. č. 3430, 3432, 3454, 3456, 3480, 3482, 3508, 3510 snímané 23. 6. 1991.

UPOZORNĚNÍ: Z úseků R 55/6,0-18,0 (Spytihněv – Kostelany) nebyly letecké fotogrammetrické snímky k dispozici. Od kilometru 18.0 po kilometr 25 (Kostelany – Moravský Písek) byly dodány odvozené letecké měřičské snímky ev. č. 5509 a 9262 pořízené

z velké výšky, které nemohly být využity pro prospekční vyhodnocení. Možné archeologické objekty větších rozměrů zde nejsou patrné.

7. Výsledky a závěry

Sledovaná trasa budované dálniční komunikace R 55/Sekce 1-2 (Napajedla - Moravský Písek); 01,0-26,0 km leží v důležitém území s archeologickými nálezy.

VYHODNOCENÍ ODVOZENÝCH LETECKÝCH MĚŘIČSKÝCH SNÍMKŮ VGHMŮ DOBRUŠKA V TRASE TĚLESA R 55, stavba 5506 – 5508 *(lokality označeny symbolem D, pozitivní tučně)*

OLMS ev. č. 3432 z 23. 6. 1991

(Otrokovice – Napajedla)

D1 NAPAJEDLA I, okr. Zlín

Porostové příznaky rázu pravidelných čtyřúhelných půdorysů (pět a více) a bodových objektů se nacházejí na rozlehlejší ploše polí východně od runwaye letiště 17-35 v Otrokovicích a kolem areálu letecké továrny Zlín Otrokovice.

OLMS ev. č. 3430 z 23. 6. 1991

(Otrokovice – Napajedla – Žlutava)

D2 NAPAJEDLA II (Sever), okr. Zlín

Porostové příznaky se nalézají na pravém břehu Moravy (183 m n. m.) vlevo od železniční dráhy před mostem do Napajedel. Soustřeďuje se zde nejméně 18-20 těchto objektů, a to v inundační poloze pod pravobřežní terasou.

ŽLUTAVA/NAPAJEDLA III, okr. Zlín

Asi šedesát porostových příznaků v podobě větších půdorysů, včetně čtyřúhelných, nebo bodových objektů jsme doložili na vysoké pravobřežní terase Moravy. Jde o vyvýšenou polohu vlevo silnice do Žlutavy vzdálenou 600-1200 m jihojihovýchodně od vesnice. Mimo mapu.

OLMS ev. č. 3456 z 23. 6. 1991

(Napajedla - Pohořelice)

D3 POHOŘELICE I, okr. Zlín

Na poli s traťovým názvem Kráčiny za areálem zemědělské společnosti 400-700 m jižně od vesnice jsou pozorovatelné početné (více než 53 vegetačních nestejnorodostí) porostové příznaky. Opět jsou mezi nimi jak pravidelné čtyřúhelné půdorysy (sídlní objekty), tak jámy nepravidelných tvarů a různé velikosti včetně drobných bodových objektů.

OLMS ev. č. 3480 z 23. 6. 1991

(Halenkovice – U svatých)

D4 HALENKOVICE I, okr. Zlín

Možné archeologické objekty jsme díky rozdílům ve zbarvení porostu obilí podchytili okolo 200-1000 m jižně od vesnice. Nacházejí okolo zemědělského areálu v rozmezí 230-250 m n. m. Znovu mají obdélný tvar nebo jde o bodové objekty. Na základě tvaru a kumulace

nemůžeme vyloučit, že v jedné části sledované lokality může jít o projev recentních zásahů - například těžby (spraše).

OLMS ev. č. 3482 z 23. 6. 1991

(Napajedla – Halenkovice – Spytihněv)

D 5 SPYTIHNĚV I, okr. Zlín

Občasný výskyt porostových příznaků se projevuje barevnými změnami obilného porostu nedaleko úseku 4,0-5,0 km na polích mezi tratěmi Za Vinohrady a Stádliska ve členitém terénu pravobřežní terasy Moravy v nadmořských výškách 250-280 m. Barevné změny mají čtvercovitý až obdélníkovitý tvar. (Jeden z nich je velmi výrazný.)

VII. Shrnutí dosažených výsledků

Sledovaná oblast se nachází v severní části Dolnomoravského úvalu, ve středním Pomoraví, které hrálo důležitou komunikační úlohu již od období nejstaršího pravěku. Tomu odpovídá i počet doposud prozkoumaných či z povrchových sběrů zjištěných a z literatury známých lokalit po obou březích řeky Moravy a v jejím širším údolí. Je zřejmé, že těžiště pravěkého osídlení, zejména od neolitu po dobu popelnicových polí, se nacházelo zvláště v jižní části, tj. v oblasti mezi Polešovicemi na západě a Uherským Ostrohem, respektive Ostrožskou Novou Vsí na jihovýchodě, k další koncentraci pak dochází na severu (Spytihněv, Huštěnovice, Babice). Tento stav poznání však zdaleka není úplný a vyčerpávající a do značné míry se v něm odráží i nepočetnost archeologických výzkumů proběhnuvších v zájmové oblasti. Chystaná stavba silnice R 55 vede přes řadu významných archeologických lokalit, ležících převážně na první terase řeky Moravy. Výstavbou budou narušeny určité tyto lokality: 1.3. Spytihněv „Němeča“ – polykulturní lokalita zkoumaná již ve 30. letech minulého století; 4.2. Huštěnovice „Padělky“ – neolitická lokalita známá již badatelům Spolku Velehradského v témže období; dále dvě významné lokality z období popelnicových polí na katastru Nedakonice („Díly od Polešovic“ a „Přídanky“, č. 7.1 a 7.5) a polykulturní lokalita (neolit, eneolit, halštat, latén, velkomoravské období, středověk) v Polešovicích „Nivy“ a Torštot“, č. 8.3. I když tato lokalita byla systematicky zkoumána, nebyla prozkoumána celá a nelze vyloučit pokračování zdejšího výzkumu. Zbylé lokality uvedené v tabulce z katastru Napajedel, Babic, Huštěnovic – Sušic, Polešovic a Moravského Písku se nachází v blízkosti trasy, ovšem ne v takové blízkosti (podle propočtu autora), aby byly výstavbou trasy R55 přímo ohroženy. Závěrem lze konstatovat, že výstavbou silnice budou s největší pravděpodobností narušeny dvě významné oblasti osídlení – v úseku mezi Spytihněví a Huštěnovicemi s převládajícími spíše menšími neolitickými lokalitami a v úseku mezi Nedakonicemi a Polešovicemi s převládajícími mladobronzovými lokalitami, které mohou být i většího rozsahu (7.1., 7.5, 8.3).

Z letecké prospekce pak vyplývá kontakt stavby s lokalitami na katastru obcí Babice, Kudlovice, Sušice a Huštěnovice, Staré Město, Nedakonice a Moravský Písek.

Celkově je nutno počítat s možným narušením do 20 archeologických lokalit nestejné velikosti (sídliště i pohřebiště), což je v porovnání s délkou všech plánovaných úseků (ca 25 km) velmi vysoký počet. Na některých místech se může jednat o sekundární deponování zvláště novověkých zlomků keramiky v rámci dlouhodobé zemědělské činnosti. Je tedy potřeba počítat i s existencí pseudolokalit, kdy zaznamenané nálezy nepovedou k odkryvu

vlastního archeologického naleziště. Předkládanou studií však není možné tyto situace vyloučit či jinak eliminovat.

Rovněž negativní výsledky dosavadního zkoumání, včetně povrchových sběrů, v jednotlivých úsecích nemusí nutně signalizovat neexistenci archeologických situací a nalezišť. Do úvahy je nutno brát řadu nepříznivých podmínek pro možnost objektivního posouzení skutečnosti (např. trvale zastavěné plochy, nepřístupná území, absence relevantních měřičských snímků atd.). Z toho důvodu je nutno i těmto místům, resp. úsekům věnovat v průběhu stavby náležitou pozornost minimálně v podobě odborného dohledu tak, aby nemohlo dojít k nehlášenému narušení nebo dokonce zničení dosud neodhalených nalezišť a nálezů.

Jak vyplývá z výše uvedených skutečností stavba R 55 na sledovaných úsecích se zcela jednoznačně dostane do střetu s archeologickým zájmem a naruší řadu lokalit. Některé z nich budou díky výstavbě zničeny. Počet zasažených území s archeologickými nálezy je značný (16x), proto bude dopad stavby na archeologické památky v každém ohledu negativní. Z těchto důvodů je potřeba včas a zodpovědně naplánovat organizaci, průběh a realizaci záchranných archeologických výzkumů s dostatečným předstihem tak, aby se vytvořil dostatečný prostor pro korekci a regulaci veškerých zásahů do terénu ve prospěch vlastní záchrany této části mizejícího archeologického kulturního dědictví.

Archeologická naleziště na trase R55 a v její bezprostřední blízkosti

Číslo lokality	Katastrální území	Trat'	Km	Poloha	Kultura	Přibližný rozsah v m
1.7.	Napajedla	Dolní Padělky	0.0	po pravé straně silnice do Otrokovic	mladší pravěk	300-350
2.3.	Spytihněv	Němeča, Podvinohradí	4.8-4.9	mezi silnicí a železniční tratí	polykulturní	100-150
LP 2	Babice I	Nekázanec	7.2-7.5	pravý břeh potoka	osídlení	300
3.4.	Babice	Čtvrtky	7.65-8.0	cca 200 m SZ od hřbitova v Babicích	neolit (?)	350
LP 3	Babice III	Díly	8.1-8.6	mezi silnicí, hřbitovem a Kudlovickým potokem	osídlení	500
LP 4	Kudlovice I/ Babice II	Bezděkovy	kolem 8.0	napojení MÚK Babice	osídlení	150
LP 5	Sušice I/ Huště novice I	Padělky, Nad Loukou	8.9-10.1	oba břehy Jankov. potoka, za silnicí	osídlení	1 200

4.2.	Huštěnovice	Padělky	9.75-10.0	po pravé str. silnice do Sušic	neolit	250
4.5.	Huštěnovice - Sušice	Padělky	10.1	po levé str. silnice do Sušic, most II/42822	neolit	ca 250
LP 7	Staré Město I	Záhlaviny, Padělky od Kostelan	15.9-16.7	+ MÚK St.Město-jih,obchvat I/50	osídlení	800
7.1.=LP9	Nedakonice I	Díly od Polešovic	20.5-21.1	za žel. tratí u potoka Dlouhá řeka	popelnicová pole	600
7.5.=LP10	Nedakonice II	Dolní padělky Přídanky	21.45-22.0	v místech podjezdu žel. trati	popelnicová pole	650
8.5.	Polešovice	Na Drahách	22.3	po pravé str. silnice Nedakonice – Poleš.	popelnicová pole	200
LP 11	Polešovice I		22.4-22.9	podél Polešov. potoka	osídlení	500
8.3.=LP12	Polešovice II	Nivy a Torštůt	23.0-23.65	mezi žel. tratí a zeměděl. družstvem	polykulturní	650
LP 13	Moravský Písek I		25.5-25.675	část MÚK Moravský Písek	osídlení	150-200

VIII. Návrhy opatření k zajištění záchrany archeologických památek

Z předložené dokumentace jednoznačně vyplývá přítomnost archeologických nálezů a nalezišť přímo v trase plánované komunikace, včetně souvisejících stavebních aktivit. Dojde tedy nezbytně ke střetu zájmů stavby s archeologickým zájmem, a to dokonce opakovaně v několika případech. V důsledku toho dojde během realizace stavby k narušení, ohrožení nebo dokonce ke zničení pravěkých a středověkých památek. V zájmu zmírnění těchto negativních dopadů je nutné přijmout řadu příslušných opatření v rámci účinné spolupráce archeologů s investorem stavby a všemi dodavateli již od počátku stavebních prací. V každém případě musí dojít k provedení záchranného archeologického výzkumu v místech zjištěných archeologických nalezišť ve smyslu platných právních norem a předpisů. Záchrannému výzkumu by měl předcházet výzkum nedestruktivními metodami, jako např. archeogeofyzikální průzkum, vymezující rozsah a charakter osídlení a stanovující tak velikost nutně zkoumaných ploch. Ten by se měl uskutečnit v širším zázemí všech zjištěných lokalit.

V zájmu odborného, včasného a kvalitního provádění záchranných archeologických činností tak, aby byly co nejvíce v souladu s harmonogramem stavby, je nutné dodržet následující opatření, resp. doporučení:

1. Vytvořit dostatečný časový prostor pro provádění záchranných archeologických výzkumů, mj. také v rámci správního řízení, tzn. vykoupení nebo pronájem ploch, vynětí ze ZPF před zahájením vlastních stavebních prací atd.
2. Uzavření patřičných smluv na provádění záchranných archeologických výzkumů s oprávněnou organizací podle platných právních norem.
3. Umožnit záchranu archeologických památek především formou předstihových ZAV na lokalitách pozitivně zjištěných v dostatečném předstihu v klimaticky příznivém období.
4. Vymezení charakteru a rozsahu osídlení a stanovení doby a náročnosti ZAV pomocí archeogeofyzikální prospekce jako nedestruktivní metody výzkumu.
5. Vzhledem k možnosti koncentrace lokalit provádět měření v jednotlivých úsecích stavby a ne pouze v dílčích lokalitách.
6. Zemní práce provádět v úzké kooperaci mezi archeology, investorem a hlavním dodavatelem stavby.
7. Veškeré skrývky orničních a podorničních vrstev po celé trase provádět pouze pod odborným dohledem a podle dispozic zástupce oprávněné archeologické organizace.

8. Umožnění vstupu a prohlídky terénu pracovníkům organizace provádějící výzkum po celou dobu trvání stavby.
9. Veškeré podstatné změny a doplňky projektu, dotýkající se archeologických zájmů, neprodleně konzultovat s oprávněnou organizací.
10. Termíny zahájení zemních prací na jednotlivých úsecích stavby nebo objektech oznamovat s dostatečným předstihem alespoň 14 dnů za účelem koordinace harmonogramu stavby s postupem archeologických prací.
11. V případě zjištění nových nebo neočekávaných skutečností, např. odkrytí mimořádných archeologických nálezů, postupovat podle platných zákonných norem, informovat neprodleně oprávněnou organizaci a konzultovat s ní další postupy.

IX. Ekonomická rozvaha

V rámci přípravy nezbytných záchranných archeologických výzkumů při této investiční akci soustředit plánované finanční prostředky do tří oblastí:

1. Plánovaný nedestruktivní výzkum - archeofyzikální průzkum realizovat v dostatečném časovém předstihu, aby se s výsledky mohl seznámit nejen investor, ale také např. oprávněná archeologická organizace. Návrh na proměření těchto úseků stavby se staničením:

Číslo lokality	Staničení, km	Délka v m
1.7.	0.0 – 0.4	400
2.3.	4.8 – 5.0	200
LP 2 + 3.4. + LP 3	7.2 – 8.5.	1 300
LP 5 + 4.2. + 4.5	8.9 – 10.2, vč. most II/42822	1 300
LP 7	15.9 – 16.7	800
7.1. + LP 9	20.5 – 21.2	700
7.5 + LP 10 + 8.5.	21.45 – 22.0, vč. MÚK Nedakonice a přelož. II/427	550
LP 11 + 8.3. + LP 12	22.4 – 23.7	1 300
LP 13	MÚK Moravský Písek 25.0- 26.675	1 675

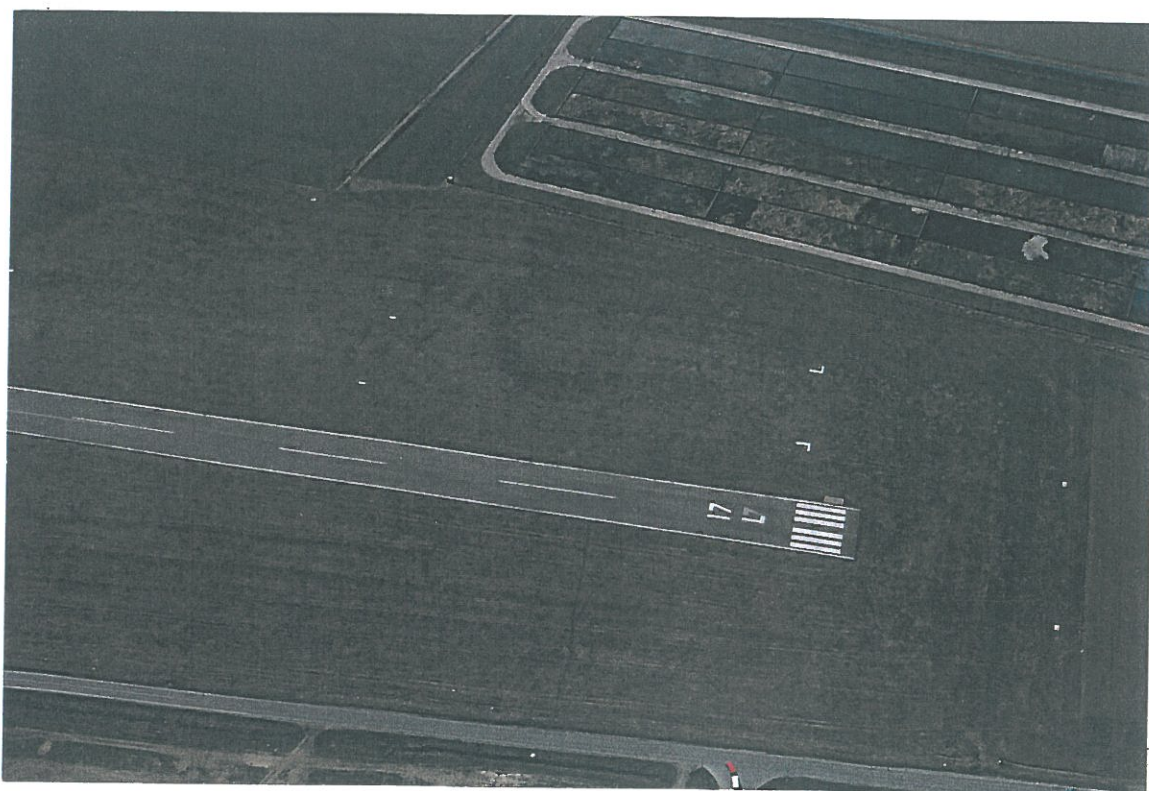
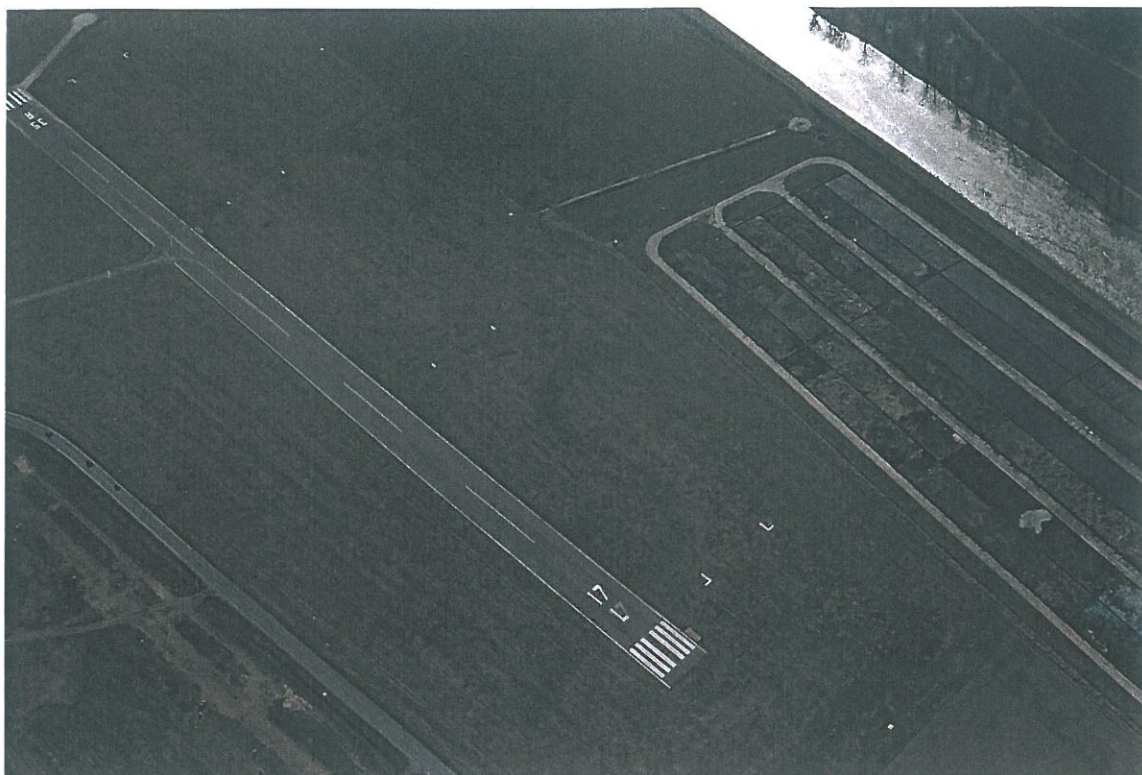
Díky objemu prací počítat s částkou kolem 45-50 mil. Kč.

2. Vyčlenit částku cca 350, 0 tis. Kč na soustavný odborný archeologický dohled, zjišťovací sondážní práce a přípravu archeologických lokalit před vlastním plošným ZAV.

3. Na realizaci vlastních ZAV počítat rámcově s částkami v rozmezí 20 - 25 mil. Kč.

Na základě provedení archeofyzikálního měření a zhodnocení výsledků mohou být náklady na plošné ZAV v konkrétních případech specifikovány a upřesněny na základě známého rozsahu a charakteru pravěkého a středověkého osídlení jednotlivých nalezišť.

X. FOTOTABULKY

Obr. 1 LP 1 Napajedla I, letiště, okr. Zlín. Pravidelné čtyřúhelné půdorysy a bodové objekty.

Obr. 2 LP 2 Babice I, Nekázanec, okr. Uherské Hradiště. Barevné kontrasty velkého plošného objektu a dalších bodových objektů (sídliště).

Obr. LP 3 Babice III, Díly, okr. Uherské Hradiště. Archeologická lokalita má charakter tmavě probarvené plochy.

Obr. 4 LP 4 Kudlovice I/Babice II, okr. Uherské Hradiště. Antropogenní aktivity v podobě barevných půdních změn.

Obr. 5 LP 5 SušiceI/Huštěnovice I, Padělky, Nad loukou, okr. Uherské Hradiště. Barevné kontrastní příznaky spolu s bodovými objekty.

Obr. 6 LP 7 Staré Město I, Záhlaviny a Padělky od Kostelan, okr. Uherské Hradiště. Barevné půdní kontrasty a dlouhé liniové anomálie v místech MÚK a obchvatu Uherského Hradiště.

Obr. 7 LP 7 Staré Město I, Záhlaviny a Padělky od Kostelan, okr. Uherské Hradiště. Velkoplošné barevné půdní kontrasty a detail dlouhých liniových anomálií.

Obr. 8 Nahoře: LP 9 Nedakonice I, okr. Uherské Hradiště. Barevné půdní změny tmavohnědého až hnědočerného odstínu.

Dole: LP 10 Nedakonice II, Dolní Padělky, Přídanky, Draha, okr. Uherské Hradiště. Část velké lokality s barevnými příznaky.

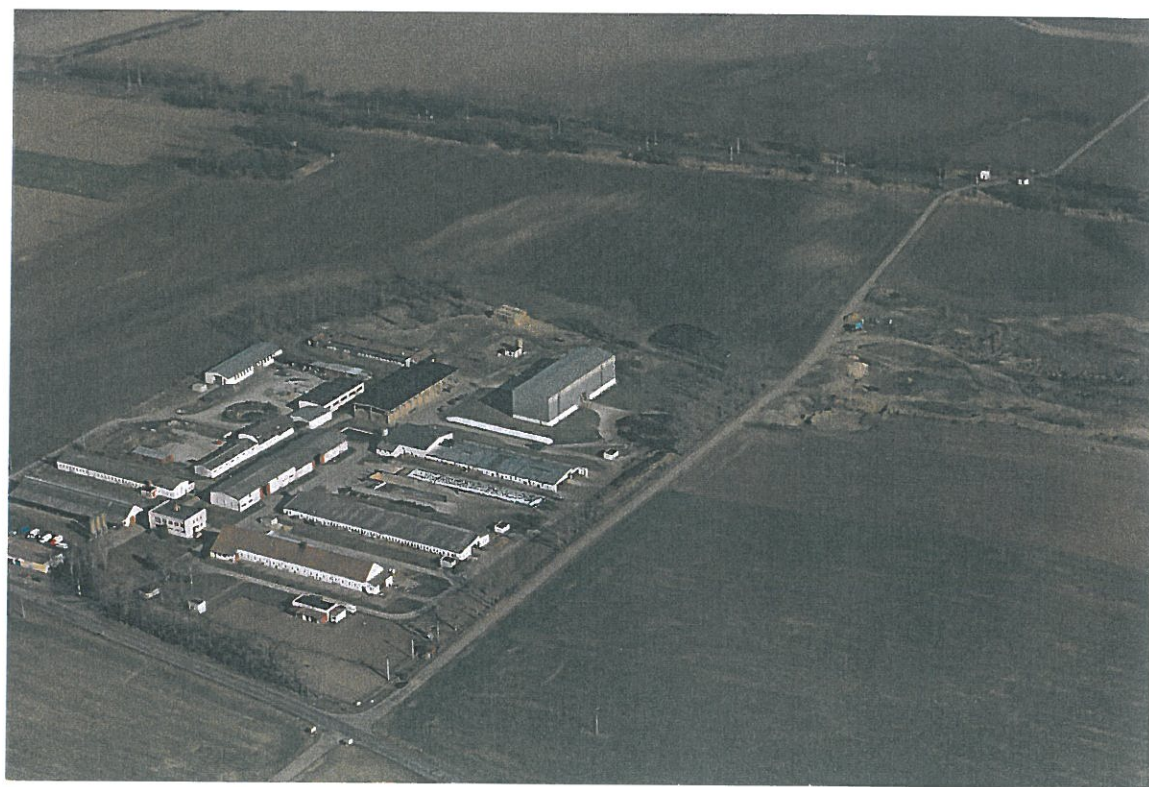
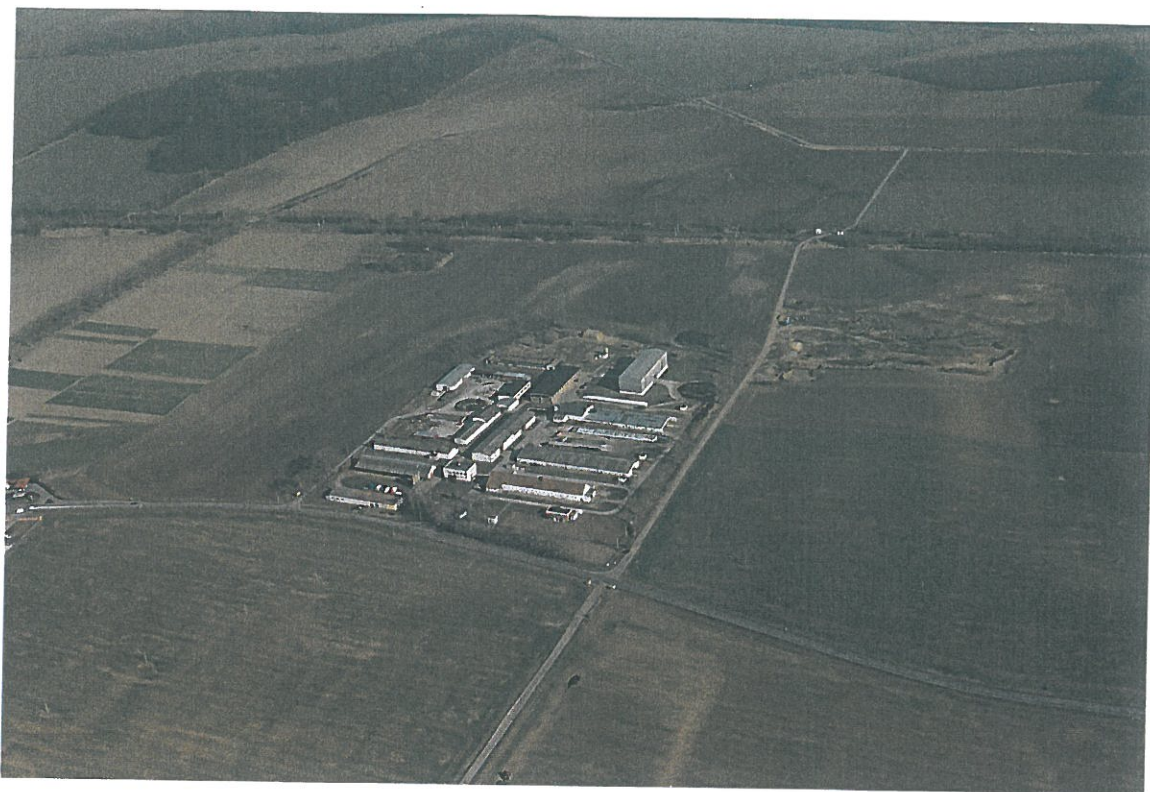
Obr. 9 LP 10 Nedakonice II, Dolní Padělky, Přídanky, Draha, okr. Uherské Hradiště. Barevné půdní příznaky rozsáhlé lokality.

Obr. 10 LP 11 Polešovice I, okr. Uherské Hradiště. Výrazné půdní kontrasty signalizující archeologickou lokalitu.

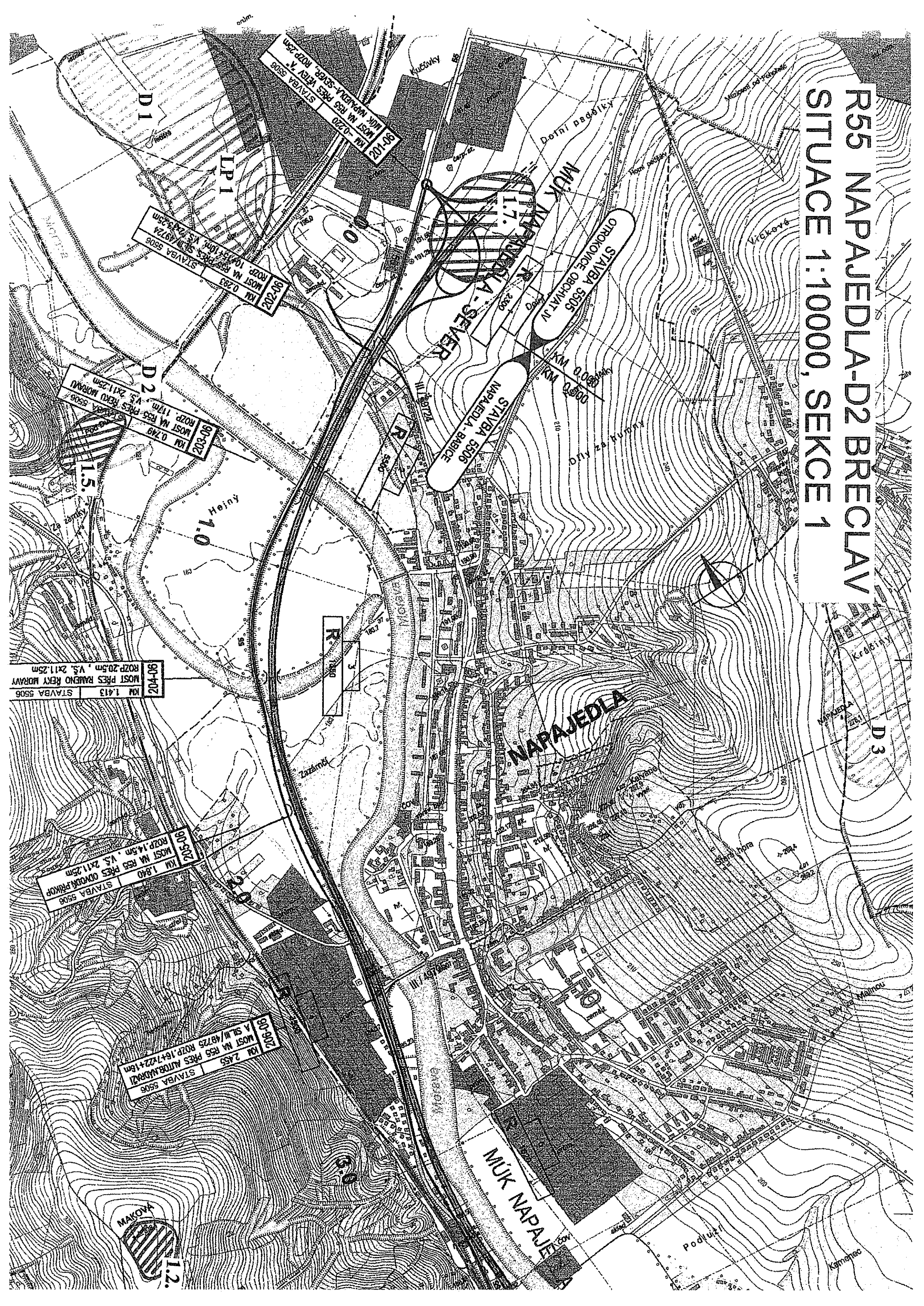

Obr. 11 LP 12 Polešovice II, okr. Uherské Hradiště. Šedočerné zbarvení ornice naznačuje přítomnost archeologického naleziště.

3 D

204-06
KM 1.413
STAVBA 5506
MOST PŘES RÁKHOVÝ RYBNÝ
ROZP 20.5m, V.S. 2x11.25m

90502
KM 1.840
STAVBA 5508
MOST NA R55 PŘES ODVOZKÝ PŘÍKOP
ROZP 14.5m, V.S. 2x11.25m

90902
KM 2.455
STAVBA 5508
MOST NA R56 PŘES AUTOBAZAR
A S.M. 49/25 ROZP 16+17/22+16m

NAPAJEDLA

MŮK NAPAJEDLA

TUNEL SPYHLINĚV
DĚLKA 490 (435) m

MAKOVÁ
12.

2.4.

2.3.

D 4

D 5

D 3

NAPAJEDLA

Zadni Německá

Rybn

Střev

Pěnné

Kamenec

Podluz

Lůko

Za vinohrad

Nad vinohrad

Na vrších

Hliněná

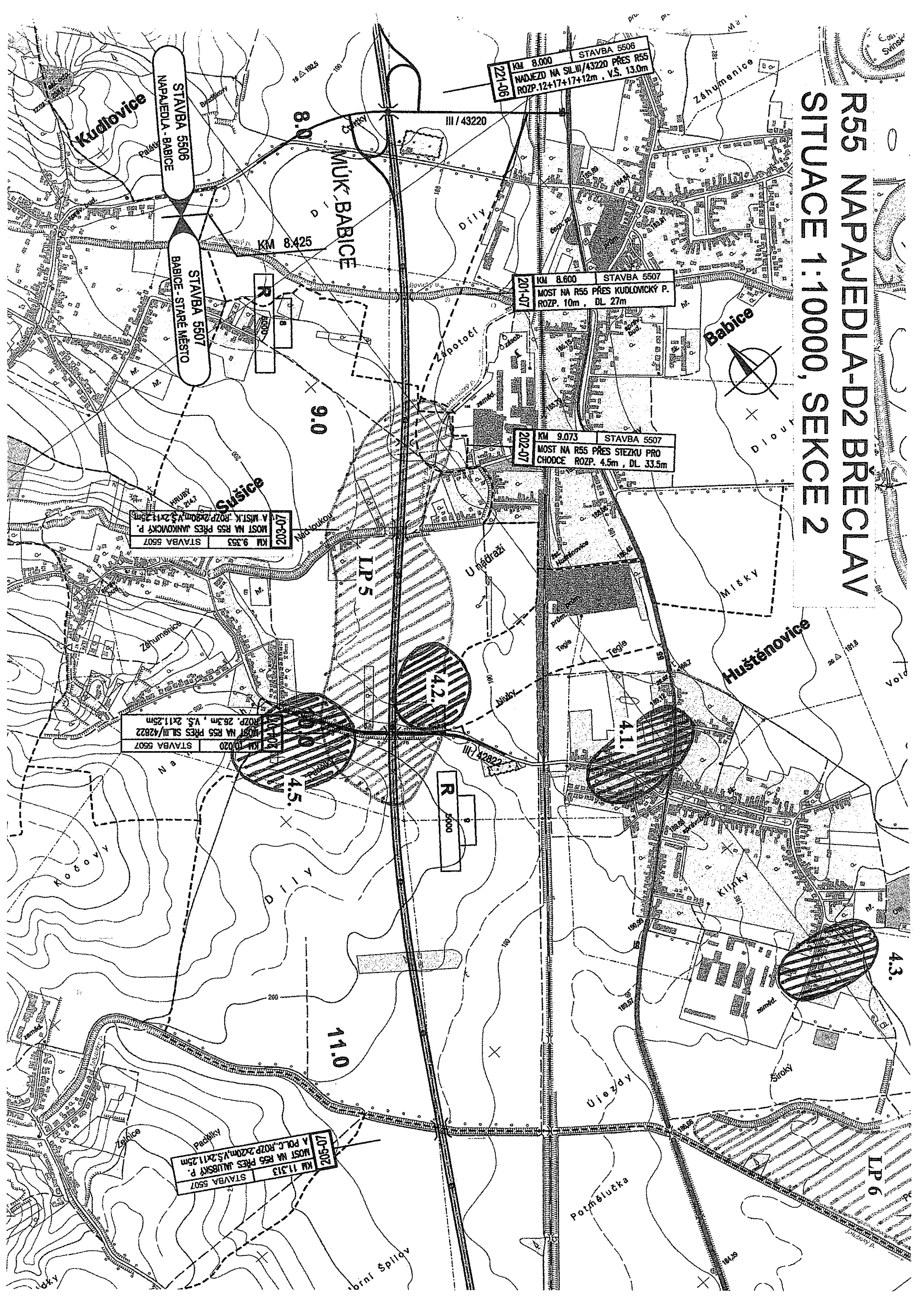
Základ

Kračiny

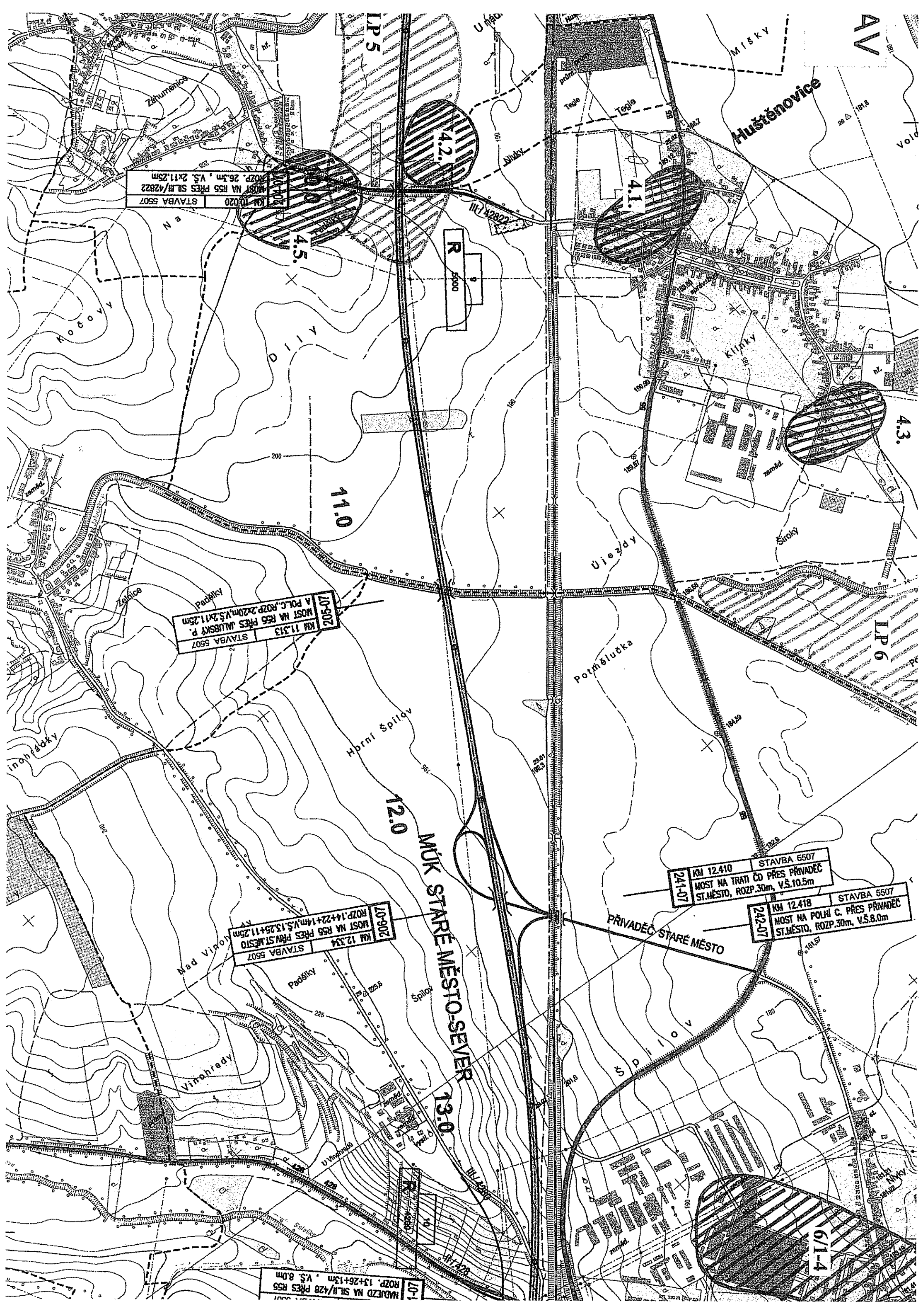

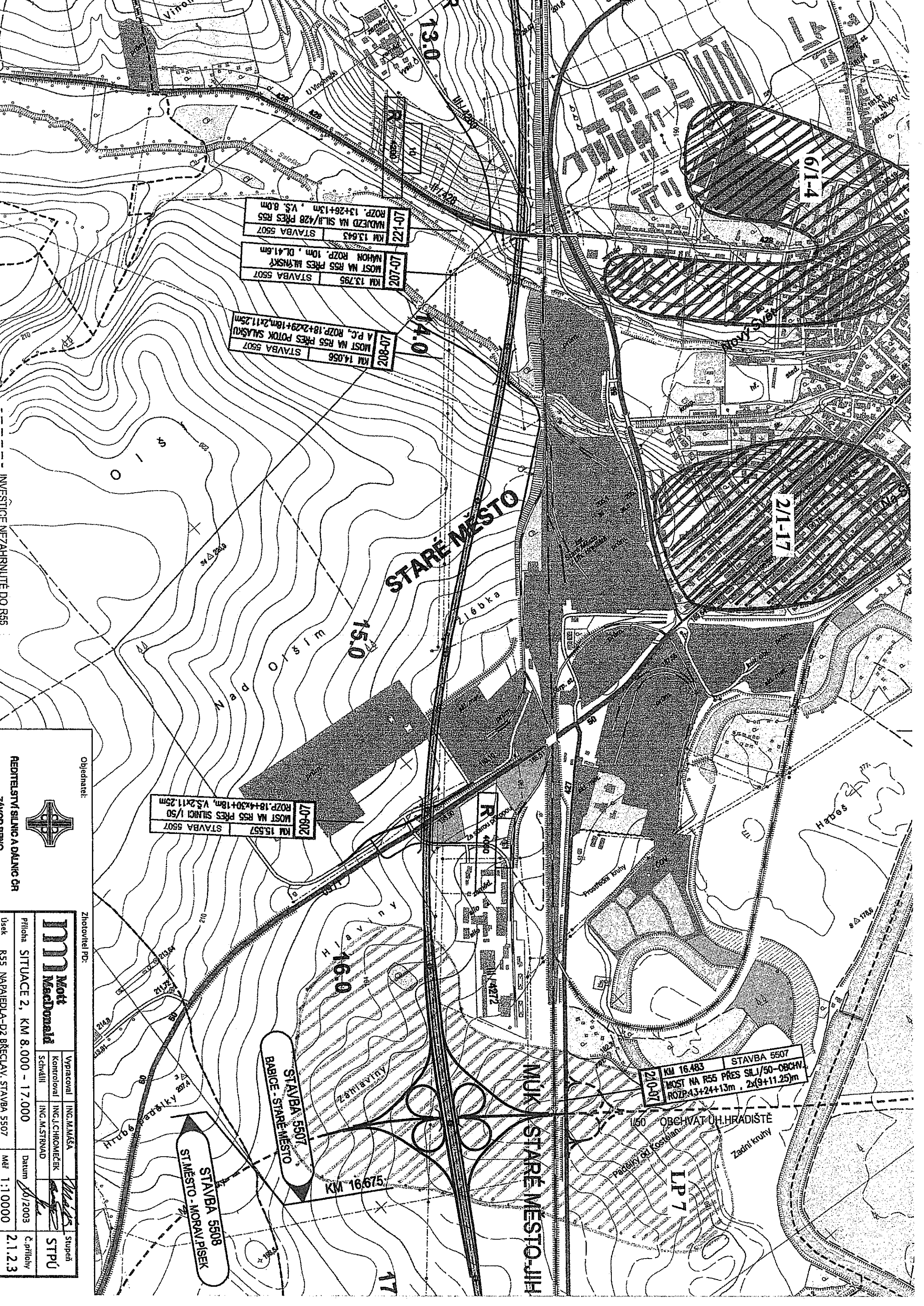

A map of Babice, Italy, showing a compass rose and a crosshair.

Objednatel:

Zhotovitel PD:

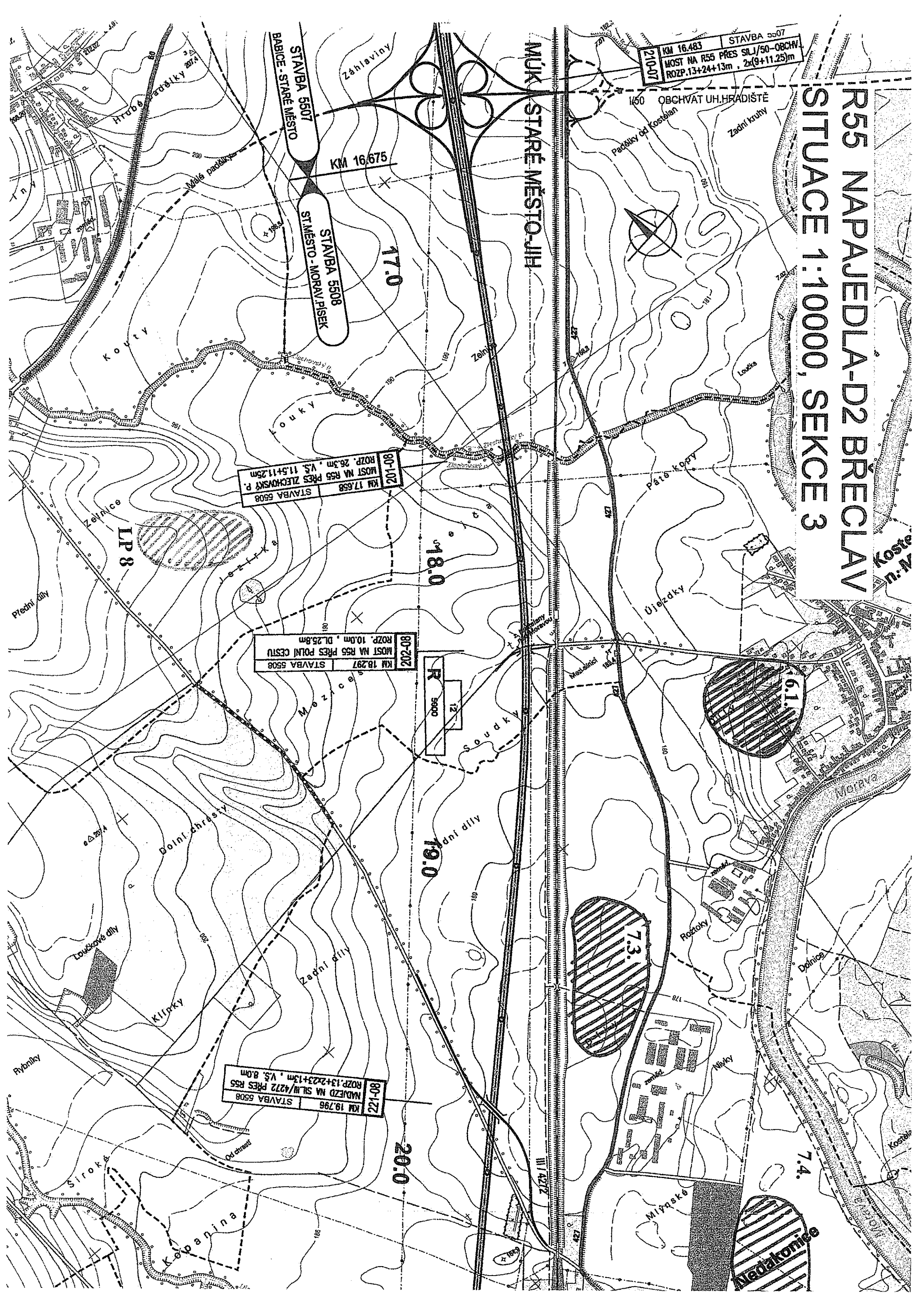
REDITELSKÝ SILNICA A DALŠÍ ČR

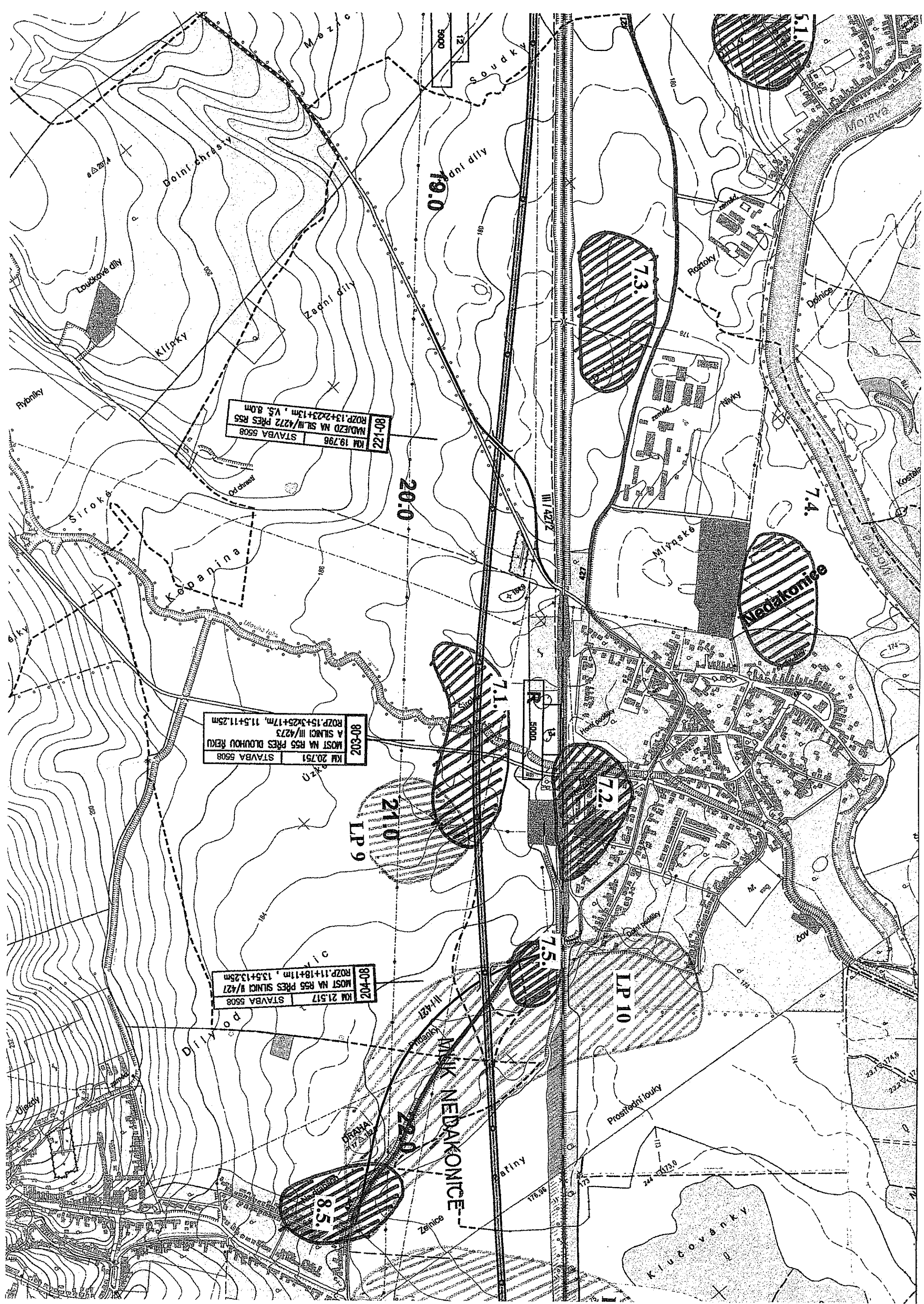
7. VÝVOJ BRNO

	Vypracoval	ING. M. MAŠA		Stupeň
	Kontroloval	ING. J. CHROMČEK		
	Schválil	ING. M. STRNAD		
Příloha		SITUACE 2, KM 8,000 - 17,000	Datum	2.1.2.3
Úsek		R55 NÁPAJEJEDLA-D2 BRČELAV, STAVBA 5507	Měřítko	1:10000

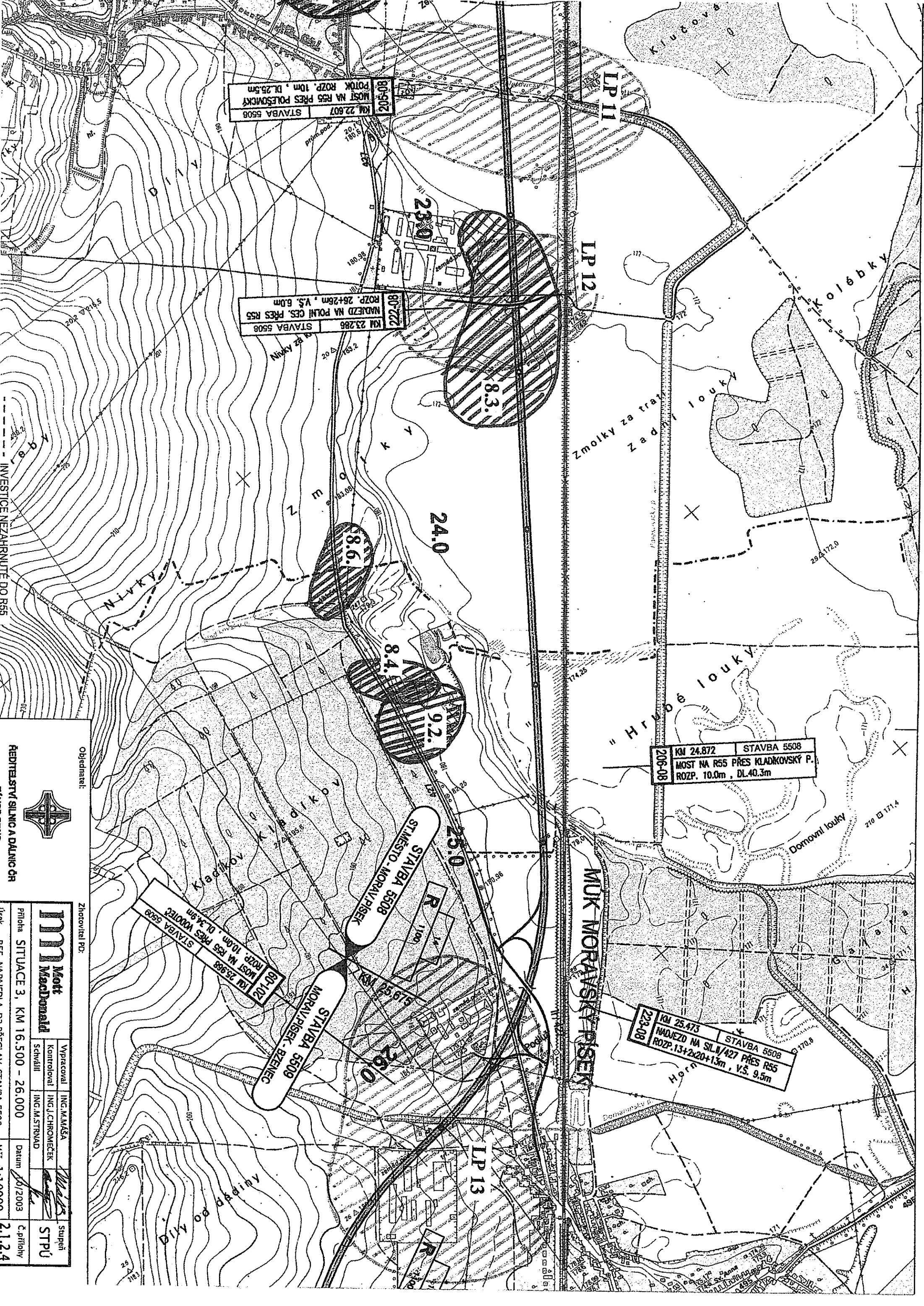

R55 NAPA JEDLA-D2 BŘECLAV
SITUACE 1:10000, SEKCE 3

Objeďte:

Zhotovitel PD:

Ředitelství silnic a dálnic ČR

Mot MacDonald

SITUACE 3, KM 16.500 - 26.000

Úsek: R55 NADJEZD A DŮŘEČÍ AV STAVBA 5508

Vypracoval	ING. M. MAŠA	Stupeň
Kontroloval	ING. J. CHROMČEK	STPÚ
Schválil	ING. M. STRNAD	

Datum: 10/2003

Č. přílohy: 2.1.2.4